

jaarverslag 2002

WAGENINGEN UNIVERSITEIT

WAGENINGEN UR

Uitgave

Wageningen Universiteit
juni 2003

Redactie

Stafafdelingen bestuurscentrum Wageningen Universiteit

Eindredactie

Bestuursbureau Wageningen Universiteit (Algemeen Jaarverslag)
Stafafdeling Financiën en Control (Financieel jaarverslag)
Stafafdeling Communicatie (Drukwerkbegeleiding)

Ontwerp huisstijl

Vormgeversassociatie, Hoog-Keppel

Vormgeving en opmaak

Ontwerpburo GOW, Wageningen

Druk

G.S.C. van Gils B.V.

inleiding

Dit jaarverslag beschrijft de ontwikkelingen van Wageningen Universiteit in 2002. Het verslag is opgesteld conform de op 3 juli 2002 door het Ministerie van OC&W gegeven Richtlijn Jaarverslaggeving Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek en artikel 2.9 van de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschap. Het bestaat uit drie delen: het bestuurlijk jaarverslag, het financieel jaarverslag en de jaarrekening (inclusief accountantsverklaring). Het jaarverslag vormt een verplicht onderdeel van de planning en controlecyclus van Wageningen Universiteit.

Vastgesteld 3 april 2003

Het College van Bestuur van Wageningen Universiteit,

Prof. dr. ir. A. A. Dijkhuizen,
Voorzitter

Goedgekeurd 14 april 2003

De Raad van Toezicht van Wageningen Universiteit,

Prof. dr. J.A. van Kemenade,
Voorzitter

inhoudsopgave

Verslag van de Raad van Toezicht

1	Kengegevens Wageningen Universiteit	9
2	Instelling algemeen	10
	2.1 Missie en strategisch beleid Wageningen Universiteit	10
	2.2 Maatschappelijke vraagstukken	10
	2.3 De universiteit in 2002	10
	2.4 Interne organisatie	11
	2.5 Strategisch Nieuwbouwplan	
3	Onderwijs en Studenten	12
	3.1 Kenmerken van het onderwijs	12
	3.2 Informatie- en communicatietechnologie in het onderwijs	12
	3.3 Interne en externe kwaliteitszorg	13
	3.4 Studierendementen	13
	3.5 Studentenwerving	14
	3.6 Opvang van studenten	14
	3.7 Studievoortgang en studiebegeleiding	14
	3.8 Studentenbegeleiding	15
	3.9 Studentenvoorzieningen	15
4	Onderzoek	16
	4.1 Profilering	16
	4.2 Onderzoekscholen	16
	4.3 Assistenten en Onderzoekers in opleiding	16
	4.4 Interne onderzoekstimulering	16
	4.5 Tweede geldstroom	17
	4.6 Derde geldstroom	17
	4.7 Interne en externe kwaliteitszorg	17
	4.8 Kwantitatieve gegevens	17
5	Internationalisering	19
	5.1 Internationaal beleid	19
	5.2 Internationalisering in het onderwijs	19
6	Personeelsbeleid	21
	6.1 Activiteiten 2002	22
	6.2 Ontwikkelingen voor 2003	22
7	Faciliteiten	24
	7.1 Huisvesting	24
	7.2 Arbo en milieu	24

8	Financieel jaarverslag 2002	25
8.1	Algemeen	25
8.2	Realisatie doelstellingen	25
8.3	Gebeurtenissen in het verslagjaar	25
8.4	Ontwikkeling exploitatieresultaat	25
8.5	Ontwikkeling balans	26
9	Jaarrekening	27
9.1	Balans	27
9.2	Exploitatierekening	28
9.3	Kasstroomoverzicht	29
9.4	Bestemming resultaat	30
9.5	Grondslagen toelichting jaarrekening	31
9.6	Toelichting op de balans	33
9.7	Toelichting op de exploitatierekening	40
9.8	Accountantsverklaring	46
10	Resultaten per eenheid	47
10.1	Departement Maatschappijwetenschappen	47
10.2	Departement Plantwetenschappen	48
10.3	Departement Dierwetenschappen	49
10.4	Departement Omgevingswetenschappen	50
10.5	Departement Agrotechnologie en Voeding	51
10.6	Facilitair Bedrijf	52
	Bijlage Jaarrekening	53
	Bijlage Onderwijs	55
	Bijlage Onderzoek	61

verslag van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft in het kader van zijn verantwoordelijkheid om toezicht te houden op het bestuur en het beheer van de universiteit in haar geheel in het verslagjaar zesmaal een reguliere vergadering gehouden, volgens vastgesteld rooster. De voorzitter en de andere leden van de Raad van Toezicht hebben regelmatig informeel overleg gevoerd met het College van Bestuur. Een delegatie van de Raad van Toezicht heeft een overlegvergadering over het Strategisch Plan 2003-2006 van het College van Bestuur met de Ondernemingsraad Wageningen Universiteit alsmede de Gezamenlijke Vergadering bijgewoond. De Raad van Toezicht heeft daarbij de indruk gekregen dat deze concern-medezeggenschapsorganen op goede wijze functioneren en zeer betrokken zijn. De Raad van Toezicht is voorts enkele malen bijeen geweest zonder aanwezigheid van het College van Bestuur. Daarnaast heeft een gezamenlijk gesprek tussen de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, de Raad van Toezicht en het College van Bestuur plaatsgevonden.

Het jaarverslag, inclusief de jaarrekening, over 2001 en de begroting voor 2003 van Wageningen Universiteit zijn in het verslagjaar door de Raad van Toezicht goedgekeurd. Vooruitlopend op de jaarrekening van 2002 is een audit uitgevoerd op basis waarvan de Raad van Toezicht vertrouwen heeft uitgesproken in de adequate rapportage over de bedrijfsvoering binnen Wageningen Universiteit. De Raad van Toezicht heeft aan de hand van de per kwartaal verstrekte managementberichten de financiële ontwikkelingen nauwkeurig gevolgd en de zorgpunten besproken met het College van Bestuur.

De Raad van Toezicht heeft verscheidene malen met het College van Bestuur gesproken over de vormgeving van de samenwerking van Wageningen Universiteit met andere universiteiten en hogescholen. Specifiek ging het hierbij om de samenwerking met Universiteit Utrecht over de vorming van een Interfaculteit Diergeneeskunde en

Dierwetenschappen en de samenwerking met Van Hall/Larenstein. Ten aanzien van laatstgenoemde heeft de Raad van Toezicht benadrukt dat de strategische waarde van de samenwerking wordt onderkend.

De Raad van Toezicht heeft de resultaten van de studentenwerving met aandacht gevolgd. Op basis van de bespreking van een analytische nota over studentenwerving wijst de Raad van Toezicht op het aanhoudende belang te investeren in marketingdeskundigheid en betrokkenheid van de organisatie bij dit onderwerp.

De Raad van Toezicht heeft tijdens het verslagjaar het Strategisch Plan Wageningen UR 2003-2006 vastgesteld. Daarbij is benadrukt dat het er nu om gaat de strategische doelen te concretiseren in actiegerichte plannen. Het Instellingsplan dat vervolgens moet worden opgesteld en de uitwerking in de zogenaamde actiegerichte VIVRE-projecten vormen hiervoor de basis. De Raad van Toezicht heeft met waardering kennis genomen van het initiatief van het College van Bestuur om deze actie- en resultaatgerichte projecten die organisatiebreed zijn opgezet vorm te geven. In het kader daarvan moeten nu concrete acties worden ondernomen en kwantitatieve targets volgens heldere plannen worden gerealiseerd.

De Raad van Toezicht heeft tijdens het verslagjaar goedkeuring verleend aan het Strategisch Nieuwbouwplan. Daarbij is bepaald dat op basis van dit plan deelbeslissingen inzake de verdere uitvoering van de nieuwbouwplannen telkenmale ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht worden voorgelegd. Het Strategisch Nieuwbouwplan is kadergevend en vormt het taakstellend uitgangspunt voor de ontwikkeling van verdere plannen zoals het programma van eisen. Tevens is op verzoek van de Raad van Toezicht een audit voor het totale nieuwbouwplan uitgevoerd. De resultaten hiervan hebben voldoende vertrouwen gegeven om de

ingezette lijn met betrekking tot de uitvoering van het Nieuwbouwplan voort te zetten.

Raad van Toezicht heeft in het verslagjaar het Bestuurs- en Beheersreglement van Wageningen Universiteit en het Reglement Raad van Toezicht Wageningen UR vastgesteld. De Raad van Toezicht heeft een bonusregeling vastgesteld voor de leden van het College van Bestuur en de Directeuren.

Met ingang van 1 maart 2002 is prof. dr. ir. A.A. Dijkhuizen gestart met zijn werkzaamheden als voorzitter van het College van Bestuur van Wageningen Universiteit. De secretaris van de Raad van Toezicht, dr. ir. P. Booman

is met ingang van 1 oktober 2002 vervangen door mevrouw mr. T. Tromp.

De Raad van Toezicht spreekt haar waardering uit jegens het College van Bestuur en alle medewerkers en studenten voor hun inspanningen en bereikte resultaten.

Namens de Raad van Toezicht,

Prof. dr. J.A. van Kemenade,
Voorzitter

1. kengegevens Wageningen Universiteit

	2002	2001	2000	1999	1998
Studenten (totaal per 01-12)	4703	4660	4464	4408	4510
Instroom eerstejaars ¹⁾	1033	725	668	755	815
Totaal reguliere studenten	4046	3776	3700	3740	3780
Extranei	5	17	24	38	50
MSc ²⁾	332	537	422	329	369
Overige ingeschrevenen	320	330	318	301	311
Aantal afgestudeerden	622	510	513	563	655
Promoties	214	206	185	183	181
Waarvan buitenlandse promovendi³⁾	76	78	53	46	41
Gemiddeld personeelsbestand (totaal in fte's)	2329	2257	2258	2283	2358
1e geldstroom (in fte's)	1862	1786	1758	1815	1894
3e geldstroom (in fte's)	467	471	500	468	464
Vermogen (in € mln)					
Vermogen in materiële vaste activa	141,1	135,4	131,6	125,9	124,7
Eigen vermogen	126,3	123,5	120,8	117,2	115,9
Totaal Vermogen	201,3	194,4	180,7	171,4	163,2
Solvabiliteitsratio	62,7%	63,5%	66,9%	68,4%	71,0%
Liquiditeit (in € mln)					
Liquide middelen	31,5	19,1	22,9	17,7	15,3
Netto-werkkapitaal	-1,5	1,5	6,1	3,4	-0,4
Current ratio	1,0	1,0	1,1	1,1	1,0

¹ In 2002 inclusief instroom buitenlandse MSc studenten in nieuwe MSc opleidingen

² Het betreft hier de 'oude' MSc-opleidingen die tot september 2002 zijn aangeboden

³ Voor 2002 en 2001 gebaseerd op het geboorteland van de promovendi. Bij voorgaande jaren: aantal promovendi met een buitenlandse doctoraal opleiding (ter vergelijking: in 2002 hadden 56 promovendi een buitenlandse doctoraal opleiding)

2. instelling algemeen

2.1 Missie en strategisch beleid Wageningen Universiteit

Wageningen Universiteit is een missiegedreven universiteit en maakt onderdeel uit van Wageningen Universiteit en Researchcentrum (Wageningen UR). Naast fundamenteel en nieuwsgierigheidsgedreven onderzoek en wetenschappelijk onderwijs op het gebied van gezonde voeding, duurzame agrosystemen, een leefbare groene ruimte en maatschappelijke veranderingsprocessen, ontwikkelt Wageningen UR toepassingsgerichte oplossingen voor klanten uit het nationale en internationale bedrijfsleven en de overheidssector. De universiteit leidt daarbij mensen op die beschikken over een groot probleemoplossend vermogen en internationaal georiënteerd zijn. In 2002 is in het Strategisch Plan Wageningen UR 2003-2006 de missie vastgesteld:

Wageningen Universiteit en Researchcentrum is een internationaal toonaangevende kennisinstelling die met grensverleggend onderzoek en vernieuwend onderwijs op het gebied van

- *Voeding en gezondheid,*
 - *Duurzame agrosystemen,*
 - *Een leefbare groene ruimte en*
 - *Maatschappelijke veranderingsprocessen*
- essentiële bijdragen levert aan de kwaliteit van leven.*

Het Strategisch Plan Wageningen UR beschrijft onze ambitie, doelstellingen en strategische agenda voor de periode 2003-2006. Het Strategisch Plan geeft richting aan de Strategische Plannen van de Kenniseenheden en is voor Het College van Bestuur leidraad bij zijn keuzes en de sturing van de organisatie. De Kenniseenheden zijn het organisatorisch, inhoudelijk en bestuurlijk instrument om door bundeling van krachten te komen tot een grotere slagvaardigheid en kwaliteit van het onderzoek en onderwijs. Wageningen UR kent vijf Kenniseenheden: Agrotechnologie & Voeding, Dier, Groene Ruimte, Maatschappij en Plant. In elke Kenniseenheid is een departement van Wageningen Universiteit organisatorisch geïntegreerd met één of meerdere DLO-instituten. De juridische entiteiten worden daarbij niet vermengd.

Onze strategie wordt uitgewerkt in het Instellingsplan Wageningen Universiteit en het Ondernemingsplan van Stichting DLO. In 2003 wordt een nieuw Instellingsplan en Ondernemingsplan vastgesteld.

2.2 Maatschappelijke vraagstukken

Vanuit een algemene omgevingsanalyse zijn in het Strategisch Plan vier brede maatschappelijke vraagstukken gedefinieerd waarop wij ons in het bijzonder willen richten. Deze vraagstukken spelen op regionaal, landelijk, Europees en mondiaal niveau, en vragen bijdragen van alle Kenniseenheden.

Voeding en gezondheid

Voedselveiligheid en de relatie tussen voeding en gezondheid zijn belangrijke maatschappelijke thema's. In ontwikkelde landen is het belang van de consument toegenomen: de burger is mondiger geworden en eist veilig, gezond, smakelijk en voldoende gevarieerd voedsel van betrouwbare herkomst. Gebieden in ontwikkeling vragen vooral voldoende, lokaal geproduceerd voedsel dat voor een gezonde lichamelijke ontwikkeling moet zorgen.

Duurzame voedselvoorziening en voedselzekerheid

De samenleving stelt steeds meer eisen aan de wijze waarop voedsel geproduceerd wordt: productiesystemen moeten maatschappelijk verantwoord en duurzaam zijn. In de Westerse wereld wordt van ondernemers in de voedselproductieketen verwacht dat zij maatschappelijk verantwoord ondernemen en zo een 'licence to produce and to sell' van burgers en consumenten weten te verwerven tegen een concurrerende kostprijs. Gebieden in ontwikkeling hebben behoefte aan passende productiewijzen om het vraagstuk van de voedselschaarste op te lossen en naar een situatie van voedselzekerheid te evolueren.

Leefbare groene ruimte

De maatschappij maakt steeds intensiever gebruik van de ruimte en natuurlijke hulpbronnen en bedreigt onze leefomgeving. Wereldwijd neemt de biodiversiteit af, dienen zich klimaatveranderingen aan en stelt het beheer van water steeds hogere eisen. Europa wordt voor de uitdaging geplaatst om het gebruik van de ruimte en van natuurlijke hulpbronnen te combineren met het veilig stellen van een multifunctionele en leefbare groene ruimte.

Maatschappelijke veranderingsprocessen

Tendensen als globalisering en liberalisering van markten leiden tot maatschappelijke veranderingsprocessen in onze wereld, met gevolgen voor landen, regio's, sectoren en bedrijven. Hierdoor en door ontwikkelingen in kennis en

technologie wordt in de maatschappij in de loop van de tijd anders gedacht en geoordeeld over dezelfde zaken. Men gaat de dingen anders zien. Normen en waarden zijn onderhevig aan dynamiek en veroorzaken veranderingen in posities en rollen van overheden, bedrijven en individuen. Het besef dat technologische ontwikkelingen alleen niet voldoende zijn voor het oplossen van de gevoelde problemen doet de vraag rijzen naar begrip van en handvatten voor de beïnvloeding van deze maatschappelijke veranderingsprocessen.

2.3 De universiteit in 2002

Op donderdag 24 januari 2002 is de 25.000ste ingenieursbul uitgereikt door de rector magnificus van Wageningen Universiteit. De Wageningse ingenieursopleiding ging in 1918 van start met vijf studierichtingen. In 2002 zijn dat 16 bacheloropleidingen en 25 masteropleidingen. In 2002 zijn plannen ontwikkeld voor de opzet van drie maatschappijwetenschappelijke bacheloropleidingen om het sociaal-wetenschappelijk karakter van het onderwijs verder te benadrukken en om Wageningen voor een grotere groep scholieren toegankelijk te maken.

De Wageningse ingenieurs staan vooral bekend om hun gedegen academische vorming, maatschappelijke betrokkenheid, creativiteit en zelfstandigheid. Ons academische onderwijs onderscheidt zich door een actieve probleemgeoriënteerde en een sterk internationaal gerichte benadering. Wageningen Universiteit heeft zich in 2002 verder ontwikkeld tot een internationale universiteit, zoals blijkt uit de toenemende instroom van internationale studenten, een internationaal georiënteerd curriculum, een internationaal personeelsbestand en een breed scala aan structurele internationale samenwerkingsverbanden. Nationaal is in 2002 met name ingezet op de samenwerking met Van Hall/Larenstein. Gestreefd wordt naar een daadwerkelijke toetreding van Van Hall/Larenstein tot Wageningen UR per 1 januari 2004.

In september 2001 is de Bachelor/ Masterstructuur volledig ingevoerd. Het onderwijs in de masters- en PhD-opleidingen is sinds september 2002 volledig Engelstalig. Wageningen Universiteit hecht groot belang aan studentgecentreerd onderwijs en goede faciliteiten en voorzieningen voor studenten. In 2002 zijn al onze computerzalen voor studenten opnieuw ingericht. Alle onderwijszalen zijn voorzien van ergonomisch verantwoorde stoelen, in hoogte

verstelbare tafels en monitordragers. Daarnaast worden studenten uitvoerig voorgelicht over de juiste werkhouding achter de computer en het voorkomen van RSI.

Het leerstoelenplan is in 2002 geëvalueerd. In het Instellingsplan van de universiteit in 2003 wordt het leerstoelenplan opnieuw vastgesteld. De uitkomsten van visitaties, de missie van de universiteit en de hierboven gegeven maatschappelijke vraagstukken worden daarbij nadrukkelijk meegenomen in de overwegingen.

2.4 Interne organisatie

Naast de vijf Kenniseenheden berust de interne organisatie van de universiteit voor een groot deel op de Wageningse Onderwijsinstellingen (OWI's) en de Onderzoeksscholen (OZI's). Wageningen Universiteit heeft al haar onderzoek in onderzoeksscholen ondergebracht. Zowel de OWI's als de OZI's zorgen voor de noodzakelijke dwarsverbanden in de organisatie.

In 2002 heeft de Raad van Bestuur de directie benoemd van het Extra Curricular Course Center Wageningen (ECW) in oprichting. Het ECW wordt gevormd door het Internationaal Agrarisch Centrum (IAC), Wageningen School of Management (WSM) en de stichting Post Hoger Landbouw Onderwijs (PHLO). Het ECW zal als volwaardige partner samenwerken met de Onderzoeksscholen, de Onderwijsinstellingen, Frontis en de Kenniseenheden van Wageningen UR.

2.5 Strategisch Nieuwbouwplan

Begin 2002 is het Strategisch Nieuwbouwplan 2001 - 2005 door de Raad van Toezicht goedgekeurd (zie Hoofdstuk 7). Doelstellingen van het Strategisch Nieuwbouwplan zijn: ondersteunen van de vorming van de Kenniseenheden; bevorderen kwaliteit onderwijs en verhogen efficiency bedrijfsvoering. De onderdelen van Kenniseenheden zullen zoveel mogelijk op één kerncomplex - de Born- gehuisvest worden zodat samenwerking en integratie binnen de Kenniseenheden gestimuleerd wordt. Het Forumgebouw komt tegemoet aan de behoefte aan werkgroepruimte voor probleemgestuurd onderwijs en voorziet in hoogwaardige en geïntegreerde voorzieningen op het gebied van onderwijs, bibliotheek en restauratieve verzorging. In het Strategisch Nieuwbouwplan wordt ook voorzien in noodzakelijke vernieuwing van bestaande gebouwen en de overkomst van de vestiging Deventer en delen van de vestiging Velp van Larenstein.

3. onderwijs en studenten

3.1 Kenmerken van het onderwijs

Wageningen Universiteit verzorgt wetenschappelijke bachelor-, master- en PhD-opleidingen op het gebied van life sciences en natural resources. Ze heeft zich daarbij in 2002 verder tot een internationale universiteit ontwikkeld, hetgeen wordt weerspiegeld in een toenemende instroom van internationale studenten, een hoge studentenmobiliteit, een internationaal georiënteerd curriculum, een internationaal personeelsbestand en een breed scala aan structurele internationale samenwerkingsverbanden. Het onderwijs in de masters- en PhD-opleidingen is met ingang van het academisch jaar 2002/2003 volledig Engelstalig. Het onderwijs van Wageningen Universiteit is zowel in de bachelors- als de masteropleidingen studentgestuurd en multidisciplinair van karakter, met een accent op de integratie van de bèta- en gammawetenschappen. De universiteit profileert zich door een concept dat uitgaat van actief probleem-georiënteerd onderwijs en door een sterk internationaal gerichte benadering. Van docenten wordt verlangd dat zij zowel in het onderzoek als in het onderwijs van de instelling participeren. Er wordt intensief samengewerkt met maatschappelijke actoren en met zusteruniversiteiten in binnen- en buitenland.

Het opleidingsaanbod 2002/2003 bestaat uit 16 Nederlandstalige bacheloropleidingen en 25 Engelstalige masteropleidingen (zie bijlage onderwijs). Deze opleidingen zijn voortgekomen uit de ongedeelde vijfjarige

ingenieursopleidingen. Studenten die met een ongedeelde opleiding gestart zijn kunnen deze afmaken; in 2002 is een groot aantal studenten van een ongedeelde opleiding overgestapt naar een bacheloropleiding.

In 2002 zijn drie maatschappijwetenschappelijke bacheloropleidingen ontwikkeld die het sociaal-wetenschappelijk karakter van het onderwijs benadrukken en Wageningen voor een grotere groep scholieren toegankelijk maken. Marktonderzoek laat zien dat er een behoorlijke belangstelling bestaat voor deze opleidingen, te weten Communicatiewetenschappen, Economie & beleid en Gezondheidswetenschappen, die met ingang van het academisch jaar 2004/2005 van start zullen gaan.

3.2 Informatie- en communicatietechnologie in het onderwijs

De beleidsvorming rond ICT in het onderwijs en de implementatie van de plannen vraagt betrokkenheid van vele groepen binnen Wageningen Universiteit. Het coördinatiepunt ICT in het onderwijs (CIO), de sectie Bestuurlijke informatiesystemen van de stafafdeling OSA, diverse secties van de afdeling ICT van het Facilitair Bedrijf en de vier onderwijsinstituten hebben in 2002 nauw met elkaar samengewerkt. Op basis van het jaarlijkse plan van aanpak zijn vele activiteiten uitgevoerd, in zo nauw mogelijk contact met docenten en studenten. In 2002 lag de nadruk op verwerving en verwerking van informatie en het daaropvolgende toetsen.

Tabel 3.1

Ontwikkeling van het aantal ingeschrevenen aan Wageningen Universiteit naar soort inschrijving: absolute aantallen (procenten).

Soortinschr. \ Studietoestand	2000		2001		2002	
Studenten-WO ¹	3700	(83)	3776	(81)	4046	(86)
Extraneï	24	(1)	17	(0)	5	(0)
Contract-toeh.	6	(0)	0	(0)	0	(0)
Bijvakkers	66	(1)	38	(1)	31	(1)
Erasmus	93	(2)	98	(2)	111	(2)
MSc-ers ²	422	(9)	537	(12)	332	(7)
Tempus	0	(0)	2	(0)	4	(0)
Exchange prog.	11	(0)	34	(1)	9	(0)
PhD	125	(3)	139	(3)	126	(3)
Upg. ref course	0	(0)	5	(0)	0	(0)
Overige prog.	15	(0)	13	(0)	18	(0)
MBA					15	(0)
AIO	2	(0)	1	(0)	6	(0)
Totaal	4464	(100)	4660	(100)	4703	(99)

¹ In 2002 inclusief instroom van buitenlandse MSc-studenten in nieuwe MSc-opleidingen

² Het betreft hier de 'oude' MSc-opleidingen die tot september 2002 zijn aangeboden

De integratie van onderwijsaanbod, onderwijsondersteuning en onderwijsbeheer heeft in 2002 vorm gekregen in het Onderwijsnet (<http://www.wau.nl/onderwijsnet/>). Planvorming voor het vervolg hiervan, Eduweb en Educlass, is afgerond. Daarmee richt Wageningen Universiteit zich op landelijke standaarden door de centrale uitbouw van een aantal cruciale voorzieningen voor studenten en docenten. De geïndividualiseerde toegang van student en studiebegeleider tot relevante informatie over opleiding en studievoortgang is al gerealiseerd, de uitbouw betreft de elektronische leeromgeving voor de vakgerichte ontsluiting en ondersteuning van onderwijs via het web. Het in 2002 afgeronde project Walhalla -een samenwerkingsverband van Wageningen Universiteit, Van Hall en Larenstein- is een goed middel gebleken om de mogelijkheden en onmogelijkheden van ICT in het onderwijs nader te onderzoeken. De evaluatie van dit project en de inventarisatie van ervaringen van docenten van de universiteit heeft geleid tot voorstellen, gericht op meer gebruikersgemak en op standaardisering, zodat de middelen zo doelmatig mogelijk ingezet kunnen worden. Wageningen neemt deel aan het SURF-project 'Gipsy', dat zich richt op mobiel studeren en verrichten van onderzoek. Partners zijn de Katholieke Universiteit Nijmegen en de Vrije Universiteit Amsterdam. De mid-term review van dit project is positief; resultaten worden in 2003 verwacht. Ook binnen de Euro League wordt op ICT-gebied samengewerkt. Door middel van een workshop hebben technologen, pedagogen en docenten vastgesteld op welke terreinen en hoe -ondanks de fysieke afstand van de partners- samenwerking vorm zou moeten en kunnen krijgen. Het idee voor een afstudeeropdracht op afstand in de masteropleidingen wordt in 2003 nader uitgewerkt en uitgevoerd.

3.3 Interne en externe kwaliteitszorg

In het kader van de interne kwaliteitszorg zijn ook in 2002 vakkenevaluaties uitgevoerd. Eens in de twee jaar worden alle cursorische vakken van Wageningen Universiteit met een standaard-vragenlijst geëvalueerd. Medewerkers en studenten van Wageningen universiteit kunnen via een intranet-site de resultaten van de vakkenevaluaties bekijken. De resultaten van de vakkenevaluaties en slagingspercentages worden gerapporteerd aan het onderwijsinstituut waaronder de betrokken opleiding valt, aan de betrokken opleidingscommissie en aan de verantwoordelijke leerstoelgroep. De onderwijsinstellingen zijn verantwoordelijk voor de follow-up van de vakkenevaluatie. Dat wil zeggen dat zij actie ondernemen in de richting van de betrokken docenten en hun leerstoelgroepen -indien wenselijk in overleg met de betrokken opleidingscommissie- zodra de

vooraf vastgestelde attenderingswaarden worden overschreden. Aan de onderwijsinstellingen en opleidingscommissies wordt een serie rendements- en studievoortgangsgegevens gerapporteerd.

In 2002 is een opzet gemaakt voor een onderwijskwaliteit site, die begin 2003 operationeel is geworden.

Aan alle studenten die een afstudeervak hebben afgerond, wordt gevraagd een standaardvragenlijst in te vullen om het betreffende vak en de begeleiding daarbij te evalueren. Periodiek worden deze vragenlijsten verwerkt en vindt rapportage aan betrokken onderwijsinstellingen en leerstoelhouders plaats.

In 2002 is het interne kwaliteitszorgsysteem verder uitgewerkt met procedures en instrumenten, en is een concept handboek onderwijskwaliteit Wageningen Universiteit verschenen. Dit concept handboek is eind 2002 ter bespreking voorgelegd aan de onderwijsinstellingen en opleidingscommissies en zal in de eerste helft van 2003 in definitieve vorm verschijnen.

In 2002 is geen van de opleidingsprogramma's van Wageningen Universiteit gevisiteerd. Wel zijn er zelfstudies geschreven en ingeleverd bij de VSNU voor de opleidingen Bedrijfs- en Consumentenwetenschappen en Biologie. Beide worden in 2003 bezocht door visitatiecommissies. In het kader van de meta-evaluatie heeft de Inspecteur van het Landbouwonderwijs gesproken over de afhandeling van de aanbevelingen van visitatiecommissies met betrokkenen van de opleidingen Bodem, water en atmosfeer, Landinrichting, Internationale ontwikkelingsstudies (voorheen Rurale ontwikkelingsstudies), Plant- en gewaswetenschappen en Voeding en gezondheid.

3.4 Studierendementen

In de tabellen in de bijlage Onderwijs zijn diverse rendementsgegevens opgenomen.

Propedeuse

Het propedeuse-rendement na 1 jaar heeft vele jaren geschommeld rond de 42% en hoorde daarmee tot de hoogste van Nederland. Voor de generaties 1998 en 1999 was dit wat lager: ca 38%. In 2000 zijn geheel vernieuwde propedeuse-programma's ingevoerd. Een van de kenmerken van deze programma's is dat vrijwel alle vakken een omvang hebben van 4 studiepunten. In een 5-periodensysteem van 8, 8, 8 en 10 weken betekent dit dat in de meeste perioden de studenten slechts twee vakken tegelijk volgen. Het rendement na 1 jaar van de generatie 2000 was duidelijk

hoger dan de jaren ervoor: 50%. Voor de generatie 2001 was het iets lager maar toch nog vrij hoog 47%. Het rendement na 2 jaar vertoonde de laatste jaren een dalende trend. Lag dat kort na de invoering van de Tweefasenstructuur in 1982 op een niveau van ca 75%, de laatste jaren was dat gedaald tot ca 65%. Volgens de tabellen in de bijlage onderwijs lag het voor de generatie 1999 op 60%. Het propedeuse-rendement waarbij de HBO-doorstromers buiten beschouwing zijn gelaten bedraagt voor dat cohort na 2 jaar 63%.

Voor de generatie 2000 was het propedeuse-rendement na 2 jaar 64%. Bij sommige opleidingen was sprake van een relatief laag herinschrijvingsgedrag in het tweede jaar. Bij andere opleidingen was sprake van de aanwezigheid van één of twee 'struikelvakken': vakken met een cumulatief laag percentage voldoende na 2 jaar.

Doctoraal

In de tabellen (zie bijlage onderwijs) zijn doctoraalrendementen van de cohorten 1995 en 1996 opgenomen. Voor beide cohorten geldt dat er grote onderlinge verschillen zijn tussen opleidingen. Dat komt voor een groot deel doordat een deel van de opleidingen -iets meer dan de helft- 5 jarige programma's kent en de overige 4-jarige programma's. Het rendement na 6 jaar voor het cohort 1995 voor de 4-jarige programma's was 55%, voor de 5-jarige programma's was het 45%. Voor het cohort 1996 waren deze percentages resp. 55% en 35%.

3.5 Studentenwerving

In 2002 is het project studentenwerving geëvalueerd en afgerond. De brede wervingscampagne "Je wordt wakker in Wageningen" richtte zich op het studiekeuzeprocess bij de VWO-scholier en op het vergroten van de bekendheid van Wageningen Universiteit en het opleidingsaanbod.

Door activiteiten als voorlichtingsdagen en meeloopdagen en via diverse media (advertenties, brochures en internet) zijn VWO-scholieren, schooldecanen en ouders geïnformeerd over studiemogelijkheden aan Wageningen Universiteit en het studentenleven in Wageningen. VWO-campus richt zich op de inhoudelijke koppeling tussen vakken die scholieren in het VWO volgen en de thema's en werkvelden van Wageningen Universiteit en Researchcentrum. Op die manier wordt Wageningen UR op een natuurlijke manier in beeld gebracht bij VWO-scholieren en bij de vakdocenten. Belangrijke activiteiten zijn de scholierenconferentie gericht op de profielwerkstukken in 6 VWO en bijscholingsactiviteiten voor docenten en ondersteunend onderwijspersoneel in het voortgezet onderwijs. De experimentenmarkt voor docenten en technisch onderwijsassistenten en de bijscholing Biotechnologie zijn hiervan twee voorbeelden.

Uit permanent markt- en imago-onderzoek onder scholieren

uit VWO-3, VWO-4, VWO-5 en VWO-6 blijkt dat de spontane bekendheid van Wageningen Universiteit gestegen is. Bij de vraag "welke universiteiten ken je" noemde in januari 2000 6% van de geïnterviewden Wageningen Universiteit. In januari 2002 was dit gestegen naar 18% en in januari 2003 is de spontane bekendheid toegenomen tot 23%. Ook de belangstelling voor voorlichtingsactiviteiten van WU is in de projectperiode aanzienlijk toegenomen. De vooraanmeldingen voor september 2003 indiceren dat ook het aantal inschrijvingen zal toenemen. Daarmee lijkt de neerwaartse trend die in 1997 inzette omgebogen.

De evaluatie van het project studentenwerving heeft geleid tot een aanscherping van de wervingscampagne in 2003. Met behulp van image builders en een meer gedifferentieerd mediacommunicatie beleid wordt de effectiviteit van de campagne vergroot. In 2003 wordt het concept van image builders nader uitgewerkt in het massamediale deel van de campagne.

Medio 2002 heeft het College van Bestuur de Taakgroep studentenwerving ingesteld. Deze taakgroep onder voorzitterschap van de rector vervangt de projectgroep studentenwerving, en draagt zorg voor effectieve centrale regie en beleidsontwikkeling op het terrein van de studentenwerving ten behoeve van de gezamenlijke inspanning van zowel kenniseenheden als onderwijsinstututen. Implementatie en coördinatie van de studentenwervingsactiviteiten zijn opgedragen aan de werfgroep, bestaande uit decentrale coördinatoren studentenwerving en leden van het centrale team studentenwerving.

3.6 Opvang van studenten

De implementatie van de bachelor-masterstructuur vraagt aanpassingen op het terrein van de introductie van eerstejaarsstudenten. De Wageningse populatie eerstejaars bestaat uit BSc- en MSc-studenten; de laatstgenoemde groep is internationaal van samenstelling. Verder start per september 2003 een groep Chinese studenten in het tweede jaar van een aantal BSc-opleidingen. In 2002 is daarom gestart met de voorbereiding van een programma voor de introductieperiode in augustus 2003 waarin studie en studeren in een internationaal Wageningen centraal staan. In het programma is ruime aandacht voor interculturele communicatie, voor het met elkaar kennismaken van studenten uit de verschillende culturen en ook de praktische facetten daarvan. In 2003 wordt de geïntegreerde introductie geëvalueerd.

In 2002 zijn de studenten- en studieverenigingen van Wageningen Universiteit begonnen zich voor te bereiden op deelname door buitenlandse studenten. De mensa's van de Wageningse studentenverenigingen bezien op welke manier de maaltijdvoorziening op de komst van buitenlandse studenten kan worden afgestemd.

3.7 Studievoortgang en studiebegeleiding

De basis voor een goede studievoortgang en studiebegeleiding van studenten aan Wageningen Universiteit ligt op opleidingsniveau waar activiteiten op het gebied van de opleidingsvoorlichting, opleidingscoördinatie en studiebegeleiding worden verricht. Op centraal niveau zijn initiatieven genomen om het functioneren van de opleidingsvoorlichters, -coördinatoren en studiebegeleiders te professionaliseren en te faciliteren (o.a. via Onderwijsnet).

Parallel aan de invoering van de bachelor-masterstructuur is in 2002 gestart met het verder intensivering van de studiebegeleiding in met name de masteropleidingen. In 2002 is daarom een model MSc-studiecontract ontwikkeld. In het kader van het toepassen van een individueel MSc-studiecontract is door de onderwijsinstututen gewerkt aan de ontwikkeling van een studiebegeleidingssysteem. De ontwikkeling van dat systeem wordt in 2003 afgerond, mede gebaseerd op de ervaringen opgedaan worden in pilots rond de introductie van een tutorsysteem.

3.8 Studentenbegeleiding

Studenten aan Wageningen Universiteit worden met betrekking tot (de inhoud van) hun opleiding begeleid door de studiebegeleiders van de opleidingen. De Dienst Studentenbegeleiding (DSB) bestaat uit studentendecanen, een studentenpsycholoog en -arts. De DSB begeleidt en adviseert studenten op het gebied van persoonlijke en studieomstandigheden, onderwijs en onderwijsorganisatie, rechtspositie en financiën. De begeleiding betreft in toenemende mate buitenlandse studenten.

In 2002 heeft het studentendecanaat de wijziging van de FOS-regeling (Financiële Ondersteuning Studenten) mee voorbereid. De FOS-regeling is met name gewijzigd op de onderdelen die het bestuursforfait betreffen.

Verder is in 2002 aandacht besteed aan:

- *Studieloopbaanbegeleiding*
- *Begeleiding van studenten met een handicap.* Een van de studentendecanen heeft zich daar in het bijzonder mee beziggehouden, op de achtergrond ondersteund door de Werkgroep Voorzieningen Gehandicapten van Wageningen Universiteit.
- *Dyslexie.* Komt de laatste jaren veel voor onder studenten. Zij worden, indien nodig, getest en begeleid door de studentenpsycholoog.
- *RSI.* Het aantal RSI-klachten onder studenten blijft erg hoog. Er is veel gedaan op het gebied van preventie via voorlichting aan met name eerstejaarsstudenten en aan begeleiding, ook door de studentenarts. Bepaalde studenten kunnen typehulp krijgen. Ook worden Thai Chi cursussen aangeboden. Er is regelmatig contact met de Arbo- en Milieu Dienst over de preventie van RSI.
- *Ombudspersoon voor studenten.* De studentendecanen heeft een aantal klachten in behandeling genomen die

alle door bemiddeling konden worden opgelost.

- *Studentenemancipatie.*

3.9 Studentenvoorzieningen

Wageningen Universiteit beschikt over een uitgebreid pakket aan studentenvoorzieningen en -verenigingen.

De *studentenverenigingen* bestrijken het scala van studentengezelligheidsverenigingen, sportverenigingen, toneel, koor en orkest tot studentenpolitiek en -vakbond en alles wat daar tussen zit. Het zijn de studenten zelf die deze groepen draaiende houden. Wageningen Universiteit hecht groot belang aan een goed functionerend aanbod van voorzieningen en ondersteunt de groepen financieel en materieel.

Voor hun *huisvesting* kunnen studenten terecht op de particuliere kamermarkt en bij de Stichting Sociale Huisvesting Wageningen (SSHW). De meerderheid van de studenten huurt een kamer bij de SSHW. In totaal verhuurt de SSHW ongeveer 4500 kamers in 15 complexen verspreid over Wageningen. Het gaat om zelfstandige kamers en om kamers op afdelingen waar studenten bepaalde voorzieningen met elkaar delen. De kamers in de meeste studentencplexen beschikken over een (supersnelle) internetverbinding.

Er is in 2002 meer krapte op de studentehuisvestingmarkt geweest dan in voorgaande jaren. Dit is veroorzaakt door een forse toename van met name het aantal buitenlandse studenten. Er zijn plannen opgesteld om aan de toenemende vraag als gevolg van de grotere aantallen internationale studenten te voldoen.

Wageningen Universiteit beschikt over een *multifunctioneel sportcentrum* met uitgebreide indoor en outdoor faciliteiten. Aan studenten van de universiteit, maar ook van Hogeschool Dierenoord en de middelbare vakschool worden vanuit het programma 'sport & bewegen' ongeveer 30 takken van sport aangeboden.

De Sportstichting van Wageningen Universiteit (THYMOS) overkoepelt 17 studenten sportverenigingen en behartigt de belangen van de sportende student. Daarnaast heeft THYMOS als taak toernooien en evenementen te organiseren.

Ten aanzien van voor studenten relevante regelingen is in 2002 ruime aandacht besteed aan:

- een nieuwe, geheel herziene versie van het studentenstatuut. Het is in boekvorm in het Engels verschenen, de Nederlandse versie is beschikbaar via Onderwijsnet. De implementatie van de bachelor-masterstructuur is erin verwerkt.
- de FOS-regeling en met name de regelingen omtrent het toekennen van bestuursforfait.

4. onderzoek

4.1 Profilering

Voor het onderzoekbeleid van Wageningen Universiteit was 2002 een sleuteljaar i.v.m. de totstandkoming van het Strategisch Plan voor de periode 2003-2006. In dit Strategisch Plan stelt Wageningen Universiteit en Researchcentrum in haar missie dat zij een internationaal toonaangevende kennisinstelling is die met grensverleggend onderzoek en vernieuwend onderwijs op het gebied van

- voeding en gezondheid
- duurzame agrosystemen
- een leefbare groene ruimte en
- maatschappelijke veranderingsprocessen

essentiële bijdragen levert aan de kwaliteit van leven.

De vijf Kenniseenheden (*Expertise Groups*), waarvan ook de leerstoelgroepen van de universiteit deel uitmaken, hebben ieder op de hierboven vermelde terreinen aangegeven aan welke thema's zij in de komende jaren prioriteit willen geven. Zo is een samenhangend pakket van prioriteiten ontstaan dat sterk bepalend zal zijn voor de inzet van de middelen voor onderzoek in de naaste toekomst (zie ook Hoofdstuk 2).

Bij de uitwerking van thema's is ook een belangrijke rol weggelegd voor de onderzoekscholen. Deze organen zijn verantwoordelijk voor de onderzoekersopleidingen en dragen, door hoge eisen te stellen aan de kwaliteit van het onderzoek, in belangrijke mate bij aan het imago dat Wageningen Universiteit op dit gebied heeft.

Het verslagjaar werd verder gekenmerkt door bezinning op de consequenties van externe financiering van onderzoek, een aspect dat kenmerkend is voor Wageningen Universiteit, aangezien ca 70% van het onderzoek (in fte's gerekend) extern gefinancierd is. Veel aandacht ging ook uit naar het NWO-programma *Vernieuwingsimpuls* dat is opgezet om aan getalenteerde postdocs ruimere kansen op een positie in het onderzoek te bieden. Tenslotte werd in 2002 aandacht besteed aan de begeleiding van assistenten in opleiding en PhD-studenten: de onderzoekersopleidingen werden geëvalueerd, een protocol voor de stroomlijning van administratieve processen ingevoerd en een notitie met aanbevelingen voor het beleid t.a.v. *Jonge Onderzoekers* in de steigers gezet.

4.2 Onderzoekscholen

Zowel in organisatorische als in programmatische zin vormen de onderzoekscholen, vanaf haar ontstaan in de negentiger jaren, de pijlers onder het onderzoekbeleid. Ook nu de Kenniseenheden zich meer op dit vlak begeven, blijft de betekenis van de onderzoekscholen groot, omdat zij - evenals de thema's - als dwarsverbanden opereren. De participatie van Wageningen Universiteit in onderzoekscholen was in 2002 als volgt:

Onderzoekscholen met penvoerderschap bij Wageningen Universiteit:

Onderzoekschool Experimentele Plantwetenschappen (EPS)
vervolgerkenning in 1998

Mansholt Graduate School (MGS)
erkend in 1999

C.T. de Wit Onderzoekschool PE&RC
vervolgerkenning in 2000

Onderzoekschool Voeding, Levensmiddelen- en
Agrobiotechnologie (VLAG)
vervolgerkenning in 1999

Wageningen Instituut voor Dierwetenschappen (WIAS)
vervolgerkenning in 2000

Instituut binnen onderzoekschool met penvoerderschap elders:

Wageningen Instituut voor Milieu- en Klimaatonderzoek
(participeert in SENSE)
vervolgerkenning in 2002

Overige participaties in onderzoekscholen met penvoerderschap elders:

Centre for Resource Studies for Human Development (CERES)
Onderzoekschool Procestechologie (OSPT)

N.W. Posthumus Instituut
Onderzoekschool Polymeren (PTN)

Biodiversiteit
Wetenschap, Technologie en Moderne Cultuur (WTMC)
Graduate School Biotechnological Sciences Delft Leiden (BSDL)
Buys-Ballot Onderzoekschool

DISC

4.3 Assistenten en Onderzoekers in opleiding

De onderzoekersopleidingen (Tweede Fase Onderwijs) werden in 2002 aan een evaluatie onderworpen. In het rapport werd o.a. geconcludeerd dat de onderzoekscholen adequaat zijn ingericht voor het uitvoeren van haar taken op dit gebied en naar behoren functioneren. Van de aanbevelingen noemen we, naast de continuering van de universitaire bijdrage in de kosten, het advies om de aandacht voor de algemene vorming van de promovendi op te voeren. De aanbevelingen zijn inmiddels door het College van Bestuur en de onderzoekscholen ter harte genomen.

Om een onderzoekersopleiding te kunnen volgen moet een assistent in opleiding zelf de nodige activiteiten ontplooiën. Ook anderen zoals de promotor en de directeur van de onderzoekschool dragen daarin verantwoordelijkheid en moeten de nodige stappen doorlopen. De procedures zijn in 2001 in kaart gebracht en gestroomlijnd tot een samenhangend protocol; in het verslagjaar is dit van kracht geworden. Een opmerkelijke consequentie is de halvering van

de prestatiebeloning voor een promotie waarbij een opleidings- en begeleidingsplan had kunnen worden gevolgd, zonder dat zo'n plan ten uitvoer is gebracht.

Een werkgroep met deelnemers uit diverse geledingen van de Faculteit en van het Bestuurscentrum heeft zich gebogen over mogelijke verbeteringen in situaties die structureel ongewenste effecten hebben op de ontwikkeling van het aioschap, zoals een (te) lange promotieduur. Het rapport met aanbevelingen wordt in het voorjaar van 2003 verwacht.

De participatie van aio's en oio's in het Tweede Fase Onderwijs nam toe van 486 personen in 2001 tot 526 in 2002. Het aantal aio's ten laste van de eerste en derde geldstroom neemt af, terwijl voor de tweede geldstroom wederom van groei sprake is. Nog steeds is het op bepaalde terreinen moeilijk om geschikte Nederlandse kandidaten voor de uitvoering van de projecten te vinden.

4.4 Interne onderzoekstimulering

Jaarlijks wordt onder regie van de onderzoekscholen circa 2 miljoen euro uitgezet voor de aanstelling van aio's en postdocs op *thema's voor de toekomst*. Daarbij vindt afstemming plaats met de inzet van strategische middelen bij DLO-instituten.

In de herijking van taken van het Bestuurscentrum werd de toekomst van de Wetenschapswinkel ter discussie gesteld. Voorshands worden de activiteiten voortgezet op basis van centrale financiering, maar de vraag rees of zij niet decentraal zouden moeten worden aangestuurd en gefinancierd. Een plan voor de toekomstige positionering wordt in het lopende jaar verwacht.

Uit het Fonds INREF werden evenals vorige jaren stimuleringsprojecten bekostigd ter behartiging van de ontwikkelingssamenwerking (Noord-Zuid relaties).

De verwerving van NWO-subsidies - zowel personele als materiële - wordt krachtig gesteund door bijdragen uit de centrale middelen (zie hiervoor ook 4.5).

In 2002 vond de laatste toewijzingsronde voor Akademie-onderzoekers plaats. Vanaf dit jaar zal het bestand gaan afnemen en eind 2005 zal de laatste Akademie-onderzoeker vertrekken.

4.5 Tweede geldstroom

Wageningen Universiteit voert een beleid waarin de werving van tweede geldstroom projecten en programma's wordt gestimuleerd. Naar aanleiding van eerdere rapporten (1998 en 2000) was een notitie opgesteld ter afweging van het belang van dit onderzoek voor de universiteit tegen de kosten van deze activiteiten; deze is inmiddels ingehaald door een wijziging in het interne bekostigingsstelsel. Dit werd

noodzakelijk geacht om meer nadruk te leggen op prestatiebeloning, gekoppeld aan meer aandacht voor de werkelijke kosten van onderzoekprojecten. Hierbij zal het tweede geldstroom onderzoek overigens een bevoorrechte positie blijven innemen.

In 2001 financierde NWO de salariskosten van (in fte) 153 aio's/oio's, 29 postdocs, 7 toegevoegd onderzoekers en 11 technisch personeel. Vanwege het wegvallen van de mogelijkheid om middelen voor *open projecten* te verwerven moet worden verwacht dat dit het topjaar zal blijken te zijn geweest.

De *Vernieuwingsimpuls*, het stimuleringsprogramma van NWO, de universiteiten en de beide onderwijsministeries gezamenlijk, heeft in 2002 voor kandidaten van Wageningen UR geresulteerd in drie VENI-premies en een VIDI-premie. Zeer onlangs werd bekend dat prof.dr M. Dicke een VICI-premie heeft verworven.

4.6 Derde geldstroom

Net als in voorgaande jaren is een relatief omvangrijk deel van het onderzoek gefinancierd uit de derde geldstroom. Het betrof in 2002 een bedrag van ongeveer 44 miljoen euro, vrijwel gelijk aan de omzet in 2001. Nog steeds zijn de EU, ministeries en onderzoeksfondsen de belangrijkste financiers; naar de aard ligt dit onderzoek binnen de missie van Wageningen Universiteit.

4.7 Interne en externe kwaliteitszorg

De kwaliteit van het onderzoek aan Wageningen Universiteit wordt in overwegende mate bepaald door de eisen die de onderzoekscholen zich op dit gebied stellen. De zorg daarvoor komt onder andere tot uitdrukking in de ex ante beoordeling van alle projecten die in uitvoering worden genomen door aio's, postdocs en PhD-studenten. Tevens wordt de internationale positie bewaakt door nadrukkelijk te propageren dat onderzoeksresultaten worden gepubliceerd in vooraanstaande tijdschriften. De reviews door international advisory boards hebben een belangrijke functie als toetssteen en geven meer en meer aanleiding tot concrete maatregelen.

De externe kwaliteitszorg kent twee lijnen: de erkenning van onderzoekscholen door de KNAW en de visitaties van de disciplines/terreinen van onderzoek onder auspiciën van de VSNU. In 2002 vond visitatie plaats op vier gebieden waarop groepen van Wageningen Universiteit actief zijn: Aardwetenschappen; Economie; Chemie en Chemische Technologie; Openbaar Bestuur, Politieke Wetenschappen en Communicatiewetenschappen. Bij Aardwetenschappen werden de Wageningse groepen als goed tot uitstekend bestempeld, evenals bij Chemie en Chemische Technologie; de Economie-

groepen en de groep bij Communicatiewetenschappen werden als voldoende tot goed gekwalificeerd. De Raad van Bestuur heeft zich gecommitteerd om groepen met de kwalificatie uitstekend voor alle criteria een bonus toe te kennen. In 2002 verkreeg de landelijke onderzoeksschool SENSE, waarvan het Wageningse onderzoeksinstituut WIMEK deel uitmaakt, de eerste vervolgerkenning van de ECOS-KNAW.

4.8 Kwantitatieve gegevens

Het aantal promoties steeg tot 214 in 2002, waarvan 82 voorbereid door vrouwen; het totaal vormde voor Wageningen Universiteit wederom een record. Bij 56 promoties had de vooropleiding (doctoraal) buiten Nederland plaatsgevonden; in 76 gevallen had de promovendus niet de Nederlandse nationaliteit.

Bij de voorbereiding op de promotie is een optimale omgeving voor de uitvoering van het onderzoek van groot belang. De

onderzoekscholen bieden die omgeving, onder andere door het aanbieden van onderzoekersopleidingen. In tabel 4.1 zijn de aantallen promovendi met een Opleidings- en Begeleidingsplan en promoties per onderzoeksschool weergegeven.

Onderzoekscholen hebben het tempo waarin proefschriften tot stand komen niet in eigen hand. Persoonlijke inzichten van promovendi en promotoren spelen een grote rol, naast meer algemene invloeden, zoals de zuigkracht van de arbeidsmarkt. Diverse situaties kunnen een negatieve uitwerking hebben op het 'aio-rendement', een prestatie en kengetal dat voor Wageningen Universiteit een bron van zorg is (zie bijlage Onderzoek). Grotere nadruk op een efficiënte planning in uitvoering van experimenten en schrijven van artikelen blijft een punt van aandacht (zie ook 4.3).

Tabel 4.1

Aantal promoties en promovendi per onderzoeksschool jaren 2000-2002¹⁾.

	EPS	VLAG ²⁾	WIAS	MGS	PE&RC	WIMEK	CERES ³⁾
2000 promoties	23	29	22	16	43	23	12
Promovendi	93	133	63	33	59	33	37
2001 promoties	31	44	16	20	44	26	6
Promovendi	84	127	59	31	94	59	32
2002 promoties	34	41	22	21,5	37,5	35	8
Promovendi	78	140	58	62	99	58	31

¹⁾ De informatie over de promovendi is ontleend aan gegevens over de deelname in hetzelfde jaar aan het Tweede Fase Onderwijs door promovendi met een goedgekeurd Opleidings- en BegeleidingsPlan. Bij vergelijkingen moet uiteraard rekening worden gehouden met het feit dat wijzigingen in de "instroom" op zijn vroegst pas vier jaar later tot uitdrukking kunnen komen in de "uitstroom" (promoties).

²⁾ Met inbegrip van promovendi die onder de onderzoekscholen OSPT en BSDL ressorteren.

³⁾ De omvang van de bijdrage van Wageningen Universiteit in CERES rechtvaardigt vermelding op deze plaats.

5. internationalisering

5.1 Internationaal beleid

Wageningen Universiteit heeft van oudsher een sterk internationaal karakter. De vele directe contacten tussen onderzoekers en docenten uit Wageningen met collega's elders in de wereld hebben bijgedragen aan de goede reputatie van Wageningen in het buitenland. In het afgelopen jaar heeft het beleid inzake internationalisering een extra impuls gekregen. Werd in het verslag van 2001 al melding gemaakt van de keuze voor geografische zwaartepunten en hoogwaardige partnerships, in 2002 is deze lijn met kracht ter hand genomen.

Europa is thuismarkt. Nationale, internationale en EU-programma's stimuleren de realisering van een Europese onderzoeksruimte. Dit geldt vooral nu met de voorbereiding van het zesde kaderprogramma grote consortia van onderzoekinstellingen samenwerken met de private sector. Zij geven invulling aan de thema's die onmiddellijk voor Wageningen Universiteit van belang zijn zoals biotechnologie, nanotechnologie, voedselveiligheid en rurale ontwikkeling.

Buiten Europa zijn de relaties met Noord-Amerikaanse kennisinstellingen vooral gestructureerd via projecten en programma's.

In Latijns-Amerika heeft de focus op Brazilië geleid tot een brede presentatie van Wageningen UR in Sao Paolo. Dit werd gedaan met de kennispartners ter plaatse, onder begeleiding van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en het ging gepaard met een 'matchmaking' dat diverse nieuwe contacten heeft opgeleverd. In 2002 werd ook de partnership met de grootste Braziliaanse onderzoeksorganisatie Embrapa ontwikkeld.

In Afrika kregen de inspanningen in het kader van de samenwerking met partners gestalte in het INREF programma, veel projecten in diverse delen van Afrika en de ontwikkeling van een institutionele samenwerking met kennispartners in Zuid-Afrika.

In Azië werd in het verslagjaar verdere invulling gegeven aan de samenwerking met Chinese kennisinstellingen. Zo zijn alle kennisinstellingen momenteel betrokken bij projecten in China. Deze inspanningen leiden in toenemende mate ook tot versterking van de relaties met het Nederlandse bedrijfsleven dat in China opereert of wil opereren. Via de pied-à-terre bij de ambassade in Tokio is de relatie met de onafhankelijke

onderzoeksinstituten van het Ministerie van Landbouw in Japan verstevigd. Dit heeft geresulteerd in een samenwerkingsovereenkomst. De nauwe relaties met Indonesië heeft onder andere geleid tot voortzetting van een groot programma op het gebied van plantenwetenschappen met de universiteit in Bogor (IPB). In dit kader is de samenwerkingsovereenkomst met deze instelling vernieuwd, waarbij tevens een relatie is gelegd met de universiteiten in Oost-Indonesië.

Van bijzonder grote betekenis is dat naast de onderzoeksinspanningen ook de cursorische activiteiten en de kennisexploitatie gelijk kan oplopen. Dit verbreedt het aanbod van Wageningen Universiteit.

Met dit wereldwijde netwerk van kennispartners hoopt Wageningen Universiteit haar positie nog beter te markeren om haar missie te kunnen vervullen.

5.2 Internationalisering in het onderwijs

Wageningen Universiteit profileert zich nadrukkelijk door de internationalisering van het onderwijs en het opleidingsaanbod. De universiteit draagt zo bij aan het aantrekkelijker maken van het Europese hoger onderwijs voor aankomend toptalent.

Met ingang van het studiejaar 2002/2003 zijn de MSc- en PhD- opleidingen volledig Engelstalig.

De internationalisering wordt verder gestimuleerd door:

- het verstevigen van de structurele onderwijssamenwerking met buitenlandse kwaliteitsuniversiteiten, onder andere op het gebied van gemeenschappelijke curricula, kwaliteitszorg, student- & stafmobiliteit en materiaalontwikkeling;
- het toesnijden van de onderwijsorganisatie en de curricula op de internationale instroom;
- het identificeren en benaderen van mogelijke partners voor internationale, strategische samenwerking.

In 2001 heeft Wageningen Universiteit structurele overeenkomsten voor samenwerking op onderwijsgebied gesloten met verschillende toonaangevende Chinese universiteiten onder andere gericht op een structurele instroom van studenten. Tevens is op initiatief van Wageningen Universiteit de *Euro League for life Sciences*¹⁾ van start gegaan, een Europees consortium van kwaliteitsuniversiteiten die samenwerken op het gebied van

kwaliteitszorg, het ontwikkelen van onderwijsmateriaal, internationale programma's en modules, en student- en stafmobiliteit. Vanuit de Euro League wordt ook gewerkt aan de relatie met de toonaangevende universiteiten in de Verenigde Staten en Canada. In oktober 2002 is een startconferentie gehouden waaraan naast de zes Euro League universiteiten, ook acht Noord-Amerikaanse universiteiten hebben deelgenomen. Daarbij heeft de onderlinge relatie centraal gestaan. Uitkomsten zijn ondermeer de intentie om de bilaterale contacten te versterken en gezamenlijke onderwijs- en onderzoeksactiviteiten uit te werken op terreinen die in Europa en Noord-Amerika maatschappelijk en wetenschappelijk actueel zijn: biotechnologie, voedselzekerheid en biologische bestrijding & productie.

De introductie van het bachelor-masterstelsel aan Wageningen Universiteit gaat gepaard met de afstemming van de intake, de organisatorische randvoorwaarden en de curricula op buitenlandse studenten. In 2003 wordt -met het oog op vraaggestuurd onderwijs- verder gewerkt aan het universiteitsbreed opzetten van een tutorsysteem dat zich nadrukkelijk op zowel de Nederlandse als de buitenlandse student richt.

In een aantal targetlanden zijn international studentfairs bezocht om de naamsbekendheid van Wageningen Universiteit te vergroten en te onderzoeken welke buitenlandse universiteiten interessant zijn voor de doorstroom van studenten naar Wageningen. Wageningse alumni die inmiddels in 13 landen optreden als representative van Wageningen, hebben in 2002 een belangrijke rol gespeeld in de communicatie naar potentiële studenten. In september 2002 zijn de eerste zelfbetalende studenten die

door representatives zijn geworven, gestart met een opleiding. Vanwege de ingrijpende veranderingen in het onderwijs is het internationale promotiemateriaal in 2002 volledig herzien.

Binnen het internationaal onderwijsbeleid bestaat speciale aandacht voor studenten uit ontwikkelingslanden en institutionele versterking van instellingen in deze landen. Ook in 2002 was er een grote vraag van studenten uit ontwikkelingslanden naar onderwijs in Wageningen, m.n. de Masterprogramma's. Een punt van zorg blijft het gebrek aan financieringsmogelijkheden, waardoor uiteindelijk slechts een klein deel van de toegelaten studenten daadwerkelijk aan de studie begint. Door middel van het actief verwerven van beurzen en internationaal relatiebeheer is Wageningen Universiteit erin geslaagd tijdens het verslagjaar een lichte groei in het aantal beurzen te realiseren.

Tijdens het verslagjaar is actief deelgenomen aan landelijke overleg mbt onderwijs en ontwikkelingssamenwerking. Wageningen Universiteit heeft zich aangesloten bij een nieuw opgericht landelijk platform op het gebied van internationaal onderwijs, het Platform International Education (PIE) en nam deel aan bestaande netwerken zoals SAIL en FION. Tijdens het verslagjaar zijn de nieuwe internationaal onderwijsprogramma's van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van start gegaan (NFP en NPT), waarop door Wageningen Universiteit actief is en ingespeeld.

Ter versterking van het relatiebeheer met ontwikkelingslanden en internationale donoren is het Noord Zuid Centrum (NZC) opgericht dat medio 2002 van start is gegaan. Door de nauwe samenwerking van het NZC met het IAC en het ILRI ontstaat een sterk kenniscentrum op het gebied van onderwijs t.b.v. ontwikkelingslanden en het nog beter bewerken van de internationaal onderwijsmarkt.

¹¹ De Euro League bestaat uit: Wageningen Universiteit, University of Aberdeen (Groot Britannië), Universität für Bodenkultur Wien (Oostenrijk), Universität Hohenheim (Duitsland), The Royal Veterinary and Agricultural University (Denemarken) en de Swedish University of Agricultural Sciences (Zweden)

6. personeelsbeleid

Het verslagjaar 2002 is het laatste jaar uit het meerjarig beleidsplan HRM 2000 - 2002. Inmiddels wordt voor de gehele organisatie gewerkt aan een nieuw strategisch plan voor de periode 2003 - 2006. Als bron voor dit plan wordt o.a. gebruik gemaakt van het nieuwe beleidsplan HRM 2003 - 2006.

Voor de ontwikkelingen in het personeelsbestand wordt verwezen naar tabel 6.1. In vergelijking met 2001 is het aantal vrouwen procentueel licht gestegen. Zou er bij vrouwen gekeken worden naar de verdeling naar schaal (niet in de tabel opgenomen) dan is t.o.v. 2001 een lichte stijging waarneembaar van het aantal

vrouwen in de hogere schalen en een daling in de lagere schalen.

Het aantal deeltijders is t.o.v. 2001 licht gedaald, deze daling wordt geheel veroorzaakt door minder mannelijke deeltijders. Kijkend naar de leeftijd van de medewerkers binnen de organisatie dan valt op dat zowel het aantal jongeren (< 35 jaar) als het aantal ouderen (> 55 jaar) gestaag blijft toenemen. Deze stijgingen gaan ten koste van de middengroep (> 35 jaar / < 55 jaar) welke in 2 jaar tijd met bijna 5% is gedaald.

Ook is de forse stijging (+5%) van de diensttijd < 5 jaar opvallend. Dit heeft natuurlijk een relatie met de eerdergenoemde leeftijdsopbouw, maar moet zeker ook in

Tabel 6.1

Kwantitatieve gegevens personeel Wageningen Universiteit (in aantallen medewerkers). Peilmoment = feitelijke stand op 31-12.

		2000		2001		2002	
			Perc.		Perc.		Perc.
Bezetting	totaal	2794.0		2759.0		2886.0	
Bezetting	man	1720.0		1687.0		1742.0	
	vrouw	1074.0	38.4	1072.0	38.9	1144.0	39.6
Aanstelling	onbepaald	2043.0		2021.0		2043.0	
	bepaald	751.0	26.9	738.0	26.7	843.0	29.2
Aanstelling	voltijd	1594.0		1533.0		1640.0	
	deeltijd	1200.0	42.9	1226.0	44.4	1246.0	43.2
Salaris	< € 27.000,-	1002.0	35.9	936.0	33.9	738.0	25.6
	< € 36.500,-	703.0	25.2	529.0	19.2	788.0	27.3
	< € 45.500,-	339.0	12.1	482.0	17.5	501.0	17.4
	< € 68.000,-	638.0	22.8	687.0	24.9	618.0	21.4
	> € 68.000,-	112.0	4.0	125.0	4.5	241.0	8.4
Leeftijd	< 35 jaar	712.0	25.5	727.0	26.4	818.0	28.3
	35 - 55 jaar	1625.0	58.2	1547.0	56.1	1544.0	53.5
	> 55 jaar	457.0	16.4	485.0	17.6	524.0	18.2
	gemidd.	42 jaar		43 jaar		42 jaar	
Dienststijd	< 5 jaar	772.0	27.6	828.0	30.0	1018.0	35.3
	> 5 jaar / < 15 jaar	560.0	20.0	511.0	18.5	482.0	16.7
	> 15 jaar / < 25 jaar	788.0	28.2	744.0	27.0	706.0	24.5
	> 25 jaar	674.0	24.1	676.0	24.5	680.0	23.6
	gemidd.	15 jaar		14 jaar		14 jaar	
Inschaling	t/m 9	1177.0	42.1	1126.0	40.8	1143.0	39.6
	10 t/m 14	1150.0	41.2	1157.0	41.9	1185.0	41.1
	15 en >	127.0	4.5	126.0	4.6	135.0	4.7
	overig	340.0	12.2	350.0	12.7	423.0	14.7

relatie gebracht worden met de stijging van het aantal aanstellingen voor bepaalde tijd.

Voor de planperiode 2000 - 2002 heeft het College van Bestuur m.b.t. het HRM-beleid enkele prioritaire activiteiten benoemd. Deze zijn Management Development (MD), professionalisering van ondersteunende functies, emancipatiebeleid, Human Resource Development en Strategische Personeelsplanning. Daarnaast heeft het College van Bestuur in 2002 extra aandacht gevraagd voor arbeidsomstandigheden en ziekteverzuim. Deze punten worden verderop in dit hoofdstuk kort toegelicht. Een completer beeld van de hiervoor genoemde onderwerpen wordt gegeven in het Sociaal Jaarverslag Wageningen UR 2002.

6.1 Activiteiten in 2002

Leiderschapontwikkeling

In 2002 is een vervolg gegeven op het in 2001 gestarte MD-programma. Verbetering van het leiderschap en vergroting van de managementkwaliteiten zijn de achterliggende gedachten bij het vormgeven van het MD-programma. Middels maatwerk per geselecteerde managementlaag wordt ingespeeld op verdere loopbaanontwikkeling en professionalisering in de huidige functie.

Professionalisering ondersteunende functies

In 2001 waren de activiteiten met name gericht op professionalisering van de HRM-discipline, o.a. als gevolg van decentralisatie van een groot aantal taken op gebied van rechtspositie en arbeidsvoorwaarden. In 2002 is dit voortgezet. Mede vanwege de komst van nieuwe financiële systemen per 1-1-2003 is er in 2002 tevens binnen de F-discipline aandacht besteed aan verdere professionalisering.

Uitwerking CAO-NU

Het meerkeuzemodel Arbeidsvoorwaarden is in 2002 geïmplementeerd. Begin 2002 zijn de eind 2001 gemaakte keuzen concreet vertaald in bronnen en doelen. Ca. 1/3 deel van de organisatie heeft gebruik gemaakt van deze nieuwe arbeidsvoorwaarde. Er zijn o.a. ruim 44.000 uren als bron ingezet. Als doelen scoorden PC-Prive (ca. 25%), fietsplan (ca. 20%) en extra salaris (ca. 40%) erg hoog. Het geheel om te komen tot een nieuwe systematiek van functie-ordenen is in 2002 voortgezet. Het doel is om te komen tot een objectieve rangordering van functies die rondom de kerntaken onderwijs en onderzoek binnen de universiteiten worden uitgeoefend. Implementatie van deze nieuwe functie-ordening, de zgn. HAY-methode, zal definitief in 2003 plaatsvinden.

Arbeidsomstandigheden en ziekteverzuim

Het hoge ziekteverzuimpercentage, de RSI-klachten en de signalen van forse werkdruk hebben in 2001 geleid tot afspraken hoe dit aan te pakken. Zo heeft een extern bedrijf in 2002 een uitgebreid werkdrukonderzoek uitgevoerd en zijn er forse investeringen gedaan in ARBO-meubilair. Daarnaast is er, mede als gevolg van de Wet Verbetering Poortwachter, zeer uitgebreide aandacht geweest voor de verantwoordelijkheden en problematiek (ook financiële) inzake ziekteverzuim. De diverse maatregelen hebben er toe geleid dat het ziekteverzuimpercentage WU (incl. > 1 jaar) per 31-12-2002 is gedaald met 1,5% t.o.v. 31-12-2001.

6.2 Ontwikkelingen voor 2003

Naast de vanzelfsprekende aandacht voor goed werkgeverschap, goede werkverhoudingen tussen medewerker en leidinggevende en goede communicatie is het voor HRM in 2003 de uitdaging om haar eigen speerpunten, benoemd in het beleidsplan HRM 2003 - 2006, nader vorm te geven. Deze speerpunten zijn:

- Personeelsontwikkeling en loopbaanbeleid. Hieronder wordt verstaan het verder vormgeven van Human Resource Development en leiderschapontwikkeling en MD;
- Organisatie-ontwikkeling. Hieronder worden verstaan Competentiemanagement en Functie-ordening;
- Arbeidsvoorwaardenontwikkeling en dan met name specifiek beloningsbeleid. Daaronder valt ook de harmonisatie van arbeidsvoorwaarden -voor zover dat mogelijk is- tussen WU en stichting DLO, de partner binnen Wageningen UR.
- HRM-professionalisering. Hieronder wordt verstaan de professionalisering van de HRM-processen en -systemen, e-HRM en de verdere ontwikkeling van de HRM-medewerker. V.w.b. dit laatste zal er o.a. speciale aandacht zijn voor de medewerkers welke direct betrokken zijn in het proces van personeels- en salarisadministratie.

Het College van Bestuur realiseert zich dat de veranderingen en vernieuwingen binnen haar organisatie zowel positieve als minder positieve effecten kan hebben op haar medewerkers. Daarbij weet de College van Bestuur dat het human capital het belangrijkste middel is om haar doelstellingen te kunnen uitvoeren. De gezondheid, het welzijn en het welbevinden van de individuele medewerker zijn dan ook essentieel voor de organisatie. Om deze reden blijven het ziekteverzuim en de werkdruk voor het College van Bestuur permanente aandachtspunten. In 2003 worden, op basis van de uitkomsten van het werkdrukonderzoek 2002, gerichte

actieplannen gemaakt om de hoge werkdruk aan te pakken. Daarnaast streeft het College van Bestuur ernaar het ziekteverzuimpercentage terug te brengen van 5.1% per ultimo 2002 naar 4% per ultimo 2005. Een speciaal aangewezen manager is hiermee belast om het belang van dit onderwerp (en de gevolgen er van) breeduit binnen de organisatie herkenbaar en bespreekbaar te maken.

7. faciliteiten

7.1 Huisvesting

Begin 2002 is het strategisch huisvestingsplan 2001 - 2005 door de Raad van Toezicht goedgekeurd, onder voorwaarde dat het binnen de gestelde financiële kaders blijft. Het huisvestingsplan voorziet in de concentratie van de nieuwbouw op het centrum de Born voor de kenniseenheden Plant, Agrotechnologie & Voeding en Groene Ruimte.

In 2002 is vanuit de projectorganisatie voor de nieuwbouw gewerkt aan het programma van eisen voor de verschillende gebouwen, waarbij veel aandacht besteed is aan het gebruik door de toekomstige bewoners. Midden op het Born complex zal een centraal onderwijsgebouw (het Forumgebouw) worden gerealiseerd. De Hogeschool Larenstein, die vanuit Deventer en gedeeltelijk ook vanuit Velp naar Wageningen overkomt zal eveneens in het Forumgebouw worden gehuisvest.

In 2002 is de aanzet gemaakt tot de vorming van de Stuurgroep Ontwikkeling & Exploitatie de Born, die tot taak heeft een integraal facilitair beheersconcept voor de Born te maken, waarin voor de op de Born gehuisveste en nog te huisvesten Kenniseenheden, Larenstein en het Facilitair Bedrijf inzicht ontstaat in zowel de gemeenschappelijke als de per kenniseenheid specifieke voorzieningen op de Born.

Door het College van Bestuur wordt jaarlijks voor reguliere investeringen (nieuwbouw en renovatie) een kaderstellend bedrag beschikbaar gesteld. Hieraan worden binnen een lopend begrotingsjaar nieuwe projecten gekoppeld. In onderstaand overzicht zijn de kasbedragen voor de jaren 2003 t/m 2007 vermeld. Het betreft hier reguliere jaarbedragen voor nieuwbouw en renovatie:

2003 (vastgesteld)	€ 2.479.000,-
2004 (indicatief)	€ 2.500.000,-
2005 (indicatief)	€ 2.500.000,-
2006 (indicatief)	€ 3.500.000,-
2007 (indicatief)	€ 5.500.000,-

Daarboven is er een additioneel investeringsprogramma (nieuwbouw) voor fysieke herhuisvestingactiviteiten met als titel "Strategisch Nieuwbouwplan Wageningen UR 2001 - 2005" (fase 1). Het aandeel van Wageningen Universiteit hierin bedraagt ca. € 99,0 mln. Een globale schatting van de kasuitgaven is € 13 mln. in 2003; € 37 mln. in 2004 en € 47 mln. in 2005. De 2e fase is voorzien in de periode 2006 - 2008 (met een bijdrage van Wageningen Universiteit van ca. € 12,0 mln. in totaal).

7.2 Arbo en Milieu

Wageningen UR heeft een eigen interne Arbo- en Milieudienst. Deze dienst adviseert, coördineert, informeert en geeft beleidsondersteuning op gebied van arbeidsomstandigheden, milieu, straling en bedrijfshulpverlening en houdt toezicht op de naleving van de vergunningen en voorschriften.

Ook dit verslagjaar was er ruime aandacht voor het voorkomen van RSI bij medewerkers en studenten. Naast het initiëren van verschillende bewegingscursussen is er vooral ingezet op groepsvoorlichting en instructie gericht op bewustwording. In samenwerking met TNO-Arbeid is een werkdrukonderzoek

uitgevoerd bij Wageningen Universiteit, dat moet leiden tot werkdrukbeheersende maatregelen in 2003. Daarnaast is het ziekteverzuim- en reïntegratiebeleid geüniformeerd en aangescherpt en vastgelegd in een nieuw protocol.

Een extern adviesbureau heeft de stand van zaken van de bedrijfsinterne milieuzorg onderzocht. Daaruit bleek dat een gepland en volledig certificeerbaar zorgsysteem voor alle organisatieonderdelen (waaronder de universiteit) per eind 2003 niet haalbaar is. Naar aanleiding van het onderzoek zijn de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de milieusectie in relatie tot de organisatieonderdelen en het College van Bestuur op hoofdlijnen vastgesteld. Verder is een eerste, voorzichtige start gemaakt met het inrichten van de milieuzorgorganisatie, het ontwerp van het milieuzorgsysteem en het verkrijgen van draagvlak door middel van de juiste communicatie.

Ook zijn er diverse bodemonderzoeken uitgevoerd en is gestart met een structurering van de beoordeling van bodemkwaliteit- van de universiteitspercelen. Hierbij is uitgegaan van een prioriteitstelling op basis van een inventarisatie van bodembedreigende activiteiten en incidenten uit het verleden. Nieuw milieubeleid krijgt voortaan vorm aan de hand van algemene beleidskaders met doelstellingen die door het organisatieonderdeel nader uitgewerkt moeten worden. Zo is er een beleidskadernotitie opgesteld 'hoe om te gaan met afval'. De verwachting is dat de notitie, na afstemming, medio 2003 geïmplementeerd wordt.

In het kader van de ambitieuze nieuwbouwplannen van de universiteit zijn er in het ontwikkelingstraject Arbo- en milieuvragen gegeven. Bij het nieuwbouwproject Born-Zuid is een minimaal aantal parkeerplaatsen gepland om daarmee het gebruik van de auto in het woon-werkverkeer terug te dringen en alternatieven te stimuleren. Verder is een notitie 'Duurzaam huisvesten Wageningen UR' opgesteld, met o.a. scherpe uitgangspunten voor Duurzaam Bouwen. Inmiddels zijn er diverse Plannen van Aanpak en Programma's van Eisen beoordeeld op deze uitgangspunten

7.3 Facilitaire Diensten

De facilitaire diensten worden voor Wageningen Universiteit verzorgd door het Facilitair Bedrijf Wageningen UR. Begin 2002 is het plaatsingsplan vastgesteld. In het Facilitair Bedrijf zijn de volgende afdelingen ondergebracht: Vastgoed & Bouwzaken, Informatie- en Communicatietechnologie, Bibliotheek Wageningen UR, Inkoop en Technische & Algemene Diensten. Deze afdelingen ontwikkelen activiteiten met een hoge toegevoegde waarde die aansluiten op de kwalitatief hoogstaande primaire processen. Bij het leveren van diensten en producten speelt het facilitair bedrijf in op de vragen van de Kenniseenheden en het College van Bestuur. Kernpunten zijn daarbij: klantgericht, vraaggestuurd en bedrijfsmatig werken. De diensten en producten van het FB zijn onder meer het bieden van optimale huisvesting, beheer van installaties, telefonie en datacommunicatie, netwerk- en systeembeheer, talen cursussen, wetenschappelijke informatievoorziening en het inkopen van producten en diensten, in samenwerking met de instituten, departementen en praktijkonderzoek.

8. financieel jaarverslag 2002

8.1 Algemeen

Het jaar 2002 kan voor Wageningen Universiteit worden gekenschetst als het jaar waarin de in de afgelopen jaren gestarte beleidswijzigingen hun vruchten begonnen af te werpen. De instelling van de directieraden van de Kenniseenheden, instelling van overlegstructuren met het decentrale management, de verruimde sturingsmogelijkheden van het decentrale management als gevolg van de decentralisatie van budgetten en de uitvoering van het 'herstelprogramma financiële control' hebben er toe geleid dat in 2002 de financiële resultaten van Wageningen Universiteit zich volgens planning hebben ontwikkeld.

8.2 Realisatie doelstellingen

Wageningen Universiteit heeft in haar budget 2002 de volgende financiële doelstellingen geformuleerd.

- Een sluitende exploitatie
- Inzet van positieve resultaten op de bedrijfsvoering gedurende het boekjaar ten behoeve van innovatie van onderwijs en onderzoek
- Het planning & controlinstrumentarium wordt verder uitgebouwd, zodat er voldoende grip op de resultaten ontstaat
- Het relatief aandeel van de Rijks- en overige bijdragen in de totale baten neemt af.
- De operationele cashflow (resultaat, afschrijvingen, mutaties werkkapitaal en voorzieningen) bedraagt € 8,8 mln
- De solvabiliteit blijft gelijk op 64%

De realisatie van deze doelstellingen is als volgt:

- Het resultaat bedroeg € 2,5 mln. Dit resultaat is ontstaan uit verkopen van onroerende zaken in het kader van het strategisch huisvestingsplan. Exclusief deze posten is er sprake van een negatief resultaat van € 1,0 mln als gevolg van besteding van bestemde reserves. De doelstelling is daarmee gerealiseerd
- De departementen hebben een resultaat gehaald van ongeveer € 1,0 mln (2001 € 1,5 mln), waarvan € 0,6 mln bij Omgevingswetenschappen. Van de aan departementen beschikbaar gestelde middelen is bovendien € 0,5 mln nog niet besteed en op de balans gezet (in 2001 € 0,4 mln). Geconcludeerd kan worden dat de meeste departementen, m.u.v. Omgevingswetenschappen er beter dan vorig jaren in slagen om middelen in te zetten ten behoeve van de primaire processen. De transparantie m.b.t. de besteding kan nog wel worden verbeterd.
- In 2002 is veel energie gestoken in een verbetering van

het planning & controlinstrumentarium. Dit heeft geresulteerd in betere managementrapportages en een stabiel beeld in de resultaatontwikkeling

- Het aandeel van de rijks- en overige bijdragen is afgenomen van 64% tot 63%.
- De operationele cashflow bedroeg € 26,9 mln
- De solvabiliteit bedraagt 63%.

8.3 Gebeurtenissen in het verslagjaar

Strategisch plan

In het najaar van 2002 is het Strategisch Plan 2003-2006 van Wageningen UR vastgesteld. Op basis van dit plan wordt het Instellingplan Wageningen Universiteit en Ondernemingsplan Stichting DLO uitgewerkt.

Strategisch Huisvestingsplan

In 2002 is het Strategische Huisvestingsplan goedgekeurd door de Raad van Toezicht en is een start gemaakt met een aantal deelprojecten. De totale investering zal € 138 mln (prijsspeil 2001) bedragen. De Raad van Toezicht moet per deelproject instemming verlenen, alvorens tot uitvoering kan worden overgegaan.

Organisatieontwikkeling

In 2002 hebben alle kenniseenheden plannen voor hun stafondersteuning opgesteld en aan de College van Bestuur en medezeggenschapsorganen voorgelegd. Naar verwachting zullen de deze plannen in het 1e halfjaar van 2003 ten uitvoer worden gebracht. Parallel aan dit traject heeft er een evaluatie en herijking van het Bestuurscentrum plaatsgevonden. De taken en verantwoordelijkheden van het Bestuurscentrum zijn daarbij aangescherpt en afgestemd op de inrichting van de decentrale staforganisaties. De medezeggenschapsorganen hebben ingestemd met deze reorganisatie en deze wordt in het 1e halfjaar van 2003 uitgevoerd.

Herstelplan financiële control

In 2001 is gebleken dat de financiële functie van Wageningen Universiteit niet voldoende was toegesneden op de eisen die aan haar werden gesteld. In 2002 is een herstelplan financiële control uitgevoerd, waarin de belangrijkste tekortkomingen werden verbeterd. Belangrijke onderdelen van dit plan waren: verbetering kwartaalrapportages, control op het strategisch huisvestingsplan, invoering van een uniform financieel informatiesysteem voor de kenniseenheden en verbetering van financiële processen. Het project heeft ertoe geleid dat de bedrijfsvoeringsrisico's zijn ingeperkt en dat de sturing op het resultaat is verbeterd. Het is nog te vroeg om te spreken van een volledig herstel van de gewenste control. Daartoe zullen in 2003 de vereiste acties in lijn met het herstelplan worden uitgevoerd.

Financiële informatiesystemen

In 2002 heeft de College van Bestuur besloten vanaf 1-1-2003 Exact binnen de gehele organisatie als financieel informatiesysteem, te gaan gebruiken. Wageningen UR gebruikte dit systeem reeds bij PPO en PV. In het 2e halfjaar 2002 is implementatie voorbereid en vanaf 1-1-2003 gebruikt de gehele organisatie het systeem. Wij verwachten dat het systeem zal leiden tot snellere verstrekking van managementinformatie en dat de werklust van de financiële afdelingen zal afnemen.

Sluiting A.P.Minderhoudhoeve

In 2002 heeft het College van Bestuur besloten de A.P. Minderhoudhoeve te sluiten omdat er geen vraag meer bestond naar het onderzoek dat op de proefaccommodatie werd uitgevoerd. In 2002 is het erfpachtrecht op de grond verkocht, in 2003 zullen de gebouwen worden verkocht.

Treasuryfunctie

In 2002 is de treasuryfunctie verder uitgebouwd. Wageningen UR beschikt momenteel over omvangrijke liquide middelen die, met beperking van risico's, zo rendabel mogelijk uitgezet moeten worden. In de nabije toekomst zullen de liquide middelen worden gebruikt voor het strategisch huisvestingsplan en zullen zelfs middelen vanuit de geld- of kapitaalmarkt moeten worden aangetrokken. Om een en ander in goede banen te leiden zijn de volgende maatregelen genomen:

- Vaststelling treasurystatuut : dit statuut regelt de verantwoordelijkheden m.b.t. treasury, bepaalt welke instrumenten worden gebruikt en geeft aan hoe risico's worden beperkt. Het treasurybeleid wordt bepaald in het rentecomité, waarin o.a. de vice-voorzitter van het College van Bestuur zitting heeft;
- Er zijn meerjarige kasstroomprognoses gemaakt, waardoor het mogelijk wordt de financieringsbehoefte voor het strategische huisvestingsprogramma te bewaken en risico's hieromtrent tijdig te onderkennen en af te dekken;
- Voor advies over toegang tot de markten, inzet van instrumenten en planning en analyse van de geldstromen is een overeenkomst met een externe adviseur afgesloten.

In december 2002 is € 7,5 mln op de geldmarkt uitgezet.

8.4 Ontwikkeling exploitatieresultaat

Wageningen Universiteit heeft het boekjaar 2002 afgesloten met een positief exploitatiesaldo van € 2,5 mln. De juiste interpretatie van dit resultaat vereist een nadere toelichting. Conform de richtlijnen verantwoordt Wageningen Universiteit de op kasbasis ontvangen rijksbijdrage onder de baten. De kosten van uit de rijksbijdrage gefinancierde projecten worden echter deels in volgende jaren gemaakt. Indien de

nog te maken kosten ten bedrage van € 0,5 mln worden gecorrigeerd, is er sprake van een resultaat van € 2,0 mln.

Het resultaat is als volgt samengesteld:

	Resultaat
Decentrale eenheden	1,0
College van Bestuur-regulier	0,0
Extra projecten College van Bestuur:	
- Onderhoud ivm gebruiksvergunning	-0,7
- Optare	-0,8
- Wageningen Business School	-0,4
- Corporate campagne	-0,4
- Eindejaarsuitkering personeel	-0,4
- MD-programma	-0,2
- Overige projecten	-0,4
	-3,3
Kosten van reorganisaties	-5,2
Boekwinst verkoop onroerend goed als gevolg van afstoten van activiteiten	6,5

Totaal resultaat bedrijfsvoering **-1,0**

Verkopen ihkv strategische huisvestingsplan 3,5

Totaal resultaat **2,5**

Wageningen Universiteit streeft naar een sluitende exploitatie. In 2003 zal die volgens budget worden behaald.

8.5 Ontwikkeling balans

De liquiditeit van Wageningen Universiteit is in 2002 toegenomen van € 19,1 mln tot € 31,5 mln. Vooral de verlaging van onderhanden werk (€ 4,1 mln), vorderingen (€ 7,0 mln, met name als gevolg van afrekening van vorderingen op DLO) en de toename van kortlopende schulden (€ 4,3 mln) hebben hieraan bijgedragen.

In 2002 is op concernniveau voor € 4,5 mln geïnvesteerd in WURNET. Wageningen Universiteit en DLO financieren dit project gezamenlijk. Op decentraal niveau vinden daarnaast omvangrijke investeringen plaats in PC's.

De solvabiliteit van Wageningen Universiteit bedraagt 63% op basis van historische kostprijscalculaties. De vermogenspositie biedt nog steeds voldoende garantie voor de continuïteit van de organisatie. Het verder uitbouwen van reserves met positieve exploitatieresultaten is niet nodig en Wageningen Universiteit streeft er daarom naar resultaten in het jaar zelf in te zetten ten behoeve van de innovatie van het primaire proces. Resultaten uit verkoop van vaste activa in het kader van het strategisch huisvestingsplan worden wel aan de reserves toegevoegd, omdat deze nodig zijn voor de financiering van het plan.

9. jaarrekening

Bedragen € mln

9.1 Balans

	ACTIVA	2002	2001		PASSIVA	2002	2001
	Vaste activa				Eigen vermogen	126,3	123,5
	Materiële vaste activa	140,7	135,1				
	Financiële vaste activa	0,4	0,3		Egalisatierekening		
					Investeringsubsidies	1,7	1,0
	Totaal vaste activa	141,1	135,4		Vorzieningen	11,6	12,4
	Vlottende activa						
	Onderhanden werk en voorraden	3,1	7,2				
	Vorderingen	25,7	32,7				
	Liquide middelen ¹⁾	31,5	19,1				
	Vlottende activa	60,3	59,0		Kortlopende schulden	61,8	57,5
	TOTAAL ACTIVA	201,4	194,4		TOTAAL PASSIVA	201,4	194,4

¹⁾ Per 31-12-2002 is €7,5 mln via DLO-rekening uitgezet op deposito. Deze gelden zijn verantwoord onder de liquide middelen.

9.2 Exploitatierkening

	Uitkomsten 2002	Budget 2002	Uitkomsten 2001
Baten:			
Rijksbijdragen LNV	128,0	122,2	121,9
College-, cursus- en examengelden	6,5	4,7	6,2
Baten werk i.o.v. derden	46,7	51,0	45,3
Overige baten	20,9		17,3
Totaal baten	202,1	177,9	190,7
Lasten:			
Personele lasten	129,7	118,5	117,3
Vaste materiele lasten	26,2	60,2	25,6
Overige lasten	52,4		50,8
Totaal lasten	208,3	178,7	193,7
Saldo baten en lasten	6,2-	0,8-	3,0-
Financiële baten en lasten	0,7	0,8	1,2
Resultaat uit gewone bedrijfsvoering	5,5-	0,0	1,8-
Buitengewone baten ¹⁾	10,2	-	2,7
Buitengewone lasten ¹⁾	2,2	-	0,5
Resultaat uit buitengewone Bedrijfsvoering	8,0	-	2,2
Exploitatiesaldo	2,5	0,0	0,4
Bestemming t.b.v. lopende projecten	0,5-	-	0,4-
Beschikbaar voor Algemene Reserve	2,0	0,0	0,0

¹⁾ De buitengewone baten en lasten betreffen boekwinsten resp. boekverliezen op onroerende en roerende goederen en kosten ivm de sluiting van de Minderhoudhoeve.

9.3 Kasstroomoverzicht

	2002 realisatie	2002 budget	2001 realisatie
Kasstroom uit operationele activiteiten:			
Resultaat	2,5	0,0	0,4
Afschrijvingen	8,2	7,7	9,0
Mutaties werkkapitaal:			
Onderhanden werk / voorraden	4,1		0,7
Vorderingen	7,0	1,1	14,4-
Kortlopende schulden	4,3		14,5
Mutaties voorzieningen	0,8-	0,0	3,5-
Mutatie egalisatiefonds g.m.	0,7		
Mutaties eigen vermogen	0,3	0,0	2,3
	26,3	8,8	9,0
Kasstroom uit investeringsactiviteiten:			
Materiële vaste activa	14,5-	9,1-	12,4-
Financiële vaste activa	0,1-		0,1-
Boekwaarde desinvesteringen	0,7		0,3-
	13,9-	9,1-	12,8-
Mutatie liquide middelen	12,4	0,3-	3,8-
Beginstand liquide middelen	19,1	19,1	22,9
Mutaties	12,4	0,3-	3,8-
Eindstand	31,5	18,8	19,1

9.4 Bestemming resultaat

	Uitkomsten 2002
Exploitatieresultaat	2,5
Af:	
Dotatie aan bestemde reserve in verband met lopende projecten	0,5-
	—
Beschikbaar voor algemene reserve	2,0

9.5 Grondslagen toelichting jaarrekening

9.5.1 Waarderingsgrondslagen

Algemeen

Alle in de jaarrekening opgenomen posten zijn, voor zover niet anders vermeld, gewaardeerd tegen nominale waarde. Activa en passiva luidende in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de koers per balansdatum. Koersverschillen zijn in de exploitatierekening verantwoord.

9.5.2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Activa

Materiele vaste activa

Gebouwen en terreinen

Gebouwen en terreinen worden tegen aanschafwaarde (verkrijgings- of vervaardigingsprijs), verminderd met de cumulatieve lineaire afschrijvingen gebaseerd op economische levensduur, gewaardeerd.

Op terreinen en gebouwen in uitvoering wordt niet afgeschreven.

De gehanteerde afschrijvingspercentages luiden:

1e geldstroom:

Gebouwen gereed, woningen en bijgebouwen	:	2	% per jaar
Kassen, barakken, diverse opstallen/ bouwwerken	:	6,67	% per jaar
Op bouwterreinen aangebrachte infrastructuur	:	2	% per jaar
Investerings in het glasvezelnetwerk	:	10	% per jaar

3e geldstroom:

Alle investeringen, m.u.v. terreinen	:	100	% in jaar van aanschaf
--------------------------------------	---	-----	------------------------

Inventaris en apparatuur

Inventaris en apparatuur wordt tegen aanschafwaarde (verkrijgings- of vervaardigingsprijs), verminderd met de cumulatieve lineaire afschrijvingen gebaseerd op economische levensduur, gewaardeerd.

Geactiveerd worden personal computers met een aanschafwaarde van meer dan € 4.538 per stuk en overige inventaris en apparatuur met een aanschafwaarde van meer dan € 2.269 per stuk.

De gehanteerde afschrijvingspercentages luiden:

1e geldstroom:

Apparatuur en meubilair	:	20%
Computerapparatuur	:	33%
Overige inventaris	:	10%

3e geldstroom

Inventaris en apparatuur	:	100%	in jaar van aanschaf
--------------------------	---	------	----------------------

Vlottende activa

Vorraden

De voorraden zijn gewaardeerd tegen inkoop- of vervaardigingsprijs.

Onderhanden werk

Het onderhanden werk (saldo nog te factureren kosten per ultimo van het jaar) is gewaardeerd tegen de kosten van

direct materiaalgebruik en arbeid met een opslag voor indirecte kosten onder aftrek van de hiervoor reeds gedeclareerde termijnen en, voor zover nodig, onder aftrek van een voorziening wegens risico's 3e geldstroom. Resultaten worden genomen na beëindiging van het project.

Vorderingen

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, voor zover nodig, onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid.

Passiva

Egalisatierekening investeringssubsidies

De egalisatierekening investeringssubsidies wordt gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van de vrijgevallen bedragen. De rekening bestaat uit van derden ontvangen subsidies ten behoeve van investeringen in apparatuur. De subsidie valt, naar rato van de afschrijvingen op het betreffende apparaat, vrij en de vrijgevallen bedragen worden in de exploitatierekening op de afschrijvingslasten in mindering gebracht.

9.5.3 Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

9.5.4 Verwerking van het Facilitair Bedrijf

Wageningen Universiteit neemt samen met DLO deel in het Facilitair Bedrijf van Wageningen UR. Voor de verdeling van het resultaat gelden de volgende regels:

- Resultaten van vastgoedbeheer en exploitatie van gebouwen (energie, schoonmaakt) worden voor 100% toegerekend aan de eigenaar van het object
- Niet terugvorderbare BTW wordt voor 100% toegerekend aan Wageningen Universiteit
- De overige resultaten worden in de verhouding 80/20 gedeeld door Wageningen Universiteit en DLO. Deze verhouding is conform de inbreng van personeel vanuit de beide deelnemende partijen.

Het aandeel van Wageningen Universiteit in de baten en lasten van het FB zijn volgens bovengenoemde verdeelsleutels in de jaarrekening opgenomen.

De balans van het FB is integraal opgenomen in deze jaarrekening. Het aandeel van DLO in het eigen vermogen en het resultaat van het FB is verantwoord onder de kortlopende schulden. De vordering op DLO in verband met nog te betalen kosten is opgenomen onder de overige vorderingen.

9.5.5 Consolidatie

In deze jaarrekening zijn de cijfers van stichting ISRIC te Wageningen en Wageningen Universiteit Holding BV te Wageningen opgenomen. De enkelvoudige jaarrekening van Wageningen Universiteit vertoont geen materiële afwijkingen t.o.v. de geconsolideerde jaarrekening. De omzet, het resultaat en het vermogen van deze onderdelen zijn vermeld in de toelichting.

9.6 Toelichting op de balans

MATERIËLE VASTE ACTIVA

	31-12-02	31-12-01
Terreinen en gebouwen	127,5	126,9
Inventaris en apparatuur	13,2	8,2
Totaal materiële vaste activa	140,7	135,1

TERREINEN EN GEBOUWEN

	Terreinen	Gebouwen gereed	Gebouwen in aanbouw	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2002	13,5	108,4	5,0	126,9
Investerings 2002		5,8	-0,1	5,7
Desinvesteringen 2002	-0,2	-0,3		-0,5
Afschrijvingen 2002	-0,1	-4,5		-4,6
Stand per 31 december 2002	13,2	109,4	4,9	127,5
Aanschafwaarde per 1 januari 2002	18,7	196,4	5,0	220,1
Investerings 2002		5,8	-0,1	5,7
Aanschafwaarde desinvesteringen	-0,4	-3,2		-3,6
Aanschafwaarde per 31 december 2002	18,3	199,0	4,9	222,2
Cumulatieve afschrijving	5,1	89,6		94,7
Boekwaarde per 31 december 2002	13,2	109,4	4,9	127,5

Het onroerend goed van Wageningen Universiteit is verzekerd voor Me 346. De WOZ-waarde bedraagt Me 103.

INVENTARIS EN APPARATUUR

	Aanschafwaarde	Afschrijving	Boekwaarde
Stand per 1 januari 2002	67,1	58,9	8,2
Aanschaffingen 2002	8,8		8,8
Buiten gebruikstelling 2002	-4,8	-4,6	-0,2
Afschrijvingen 2002		3,6	-3,6
Stand per 31 december 2002	71,1	57,9	13,2

In 2002 is op concernniveau € 4,5 mln geïnvesteerd in WURNET, het netwerk van Wageningen UR, dat het Banyan Vines netwerk van WU en Agronet vervangt. Dit project zal in totaal een centrale investering van € 8,3 mln vergen en wordt in 2003 afgerond.

BOEKEN

De waarde van de boeken wordt niet geactiveerd. In 2002 is voor € 0,3 mln aan boeken aangeschaft (2001 : € 0,3 mln).

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	31-12-02	31-12-01
Biopartner Center Wageningen	0,2	0,2
Green Dino	0,1	
Overige	0,1	0,1
Totaal financiële vaste activa	0,4	0,3

Wageningen Universiteit heeft een 68% belang in Biopartner Center Wageningen BV (€ 0,2 mln). Op grond van een aandeelhoudersovereenkomst kan Wageningen Universiteit niet zelfstandig het beleid van Biopartner bepalen. In 2002 is Wageningen Universiteit Holding BV opgericht. Deze volledige dochter van Wageningen Universiteit neemt deel in Green Dino BV.

ONDERHANDEN WERK EN VOORRAAD

Onderhanden werk omvat het saldo van toegerekende projectkosten minus gedeclareerde termijnen. De post wordt gecorrigeerd met een voorziening voor voorzienbare verliezen.

	31-12-02	31-12-01
Onderhandenwerk		
Totaal projecten	108,0	168,1
Gedeclareerde termijnen	104,1	160,1
	<hr/>	<hr/>
Saldo kosten en opbrengsten ¹⁾	3,9	8,0
Voorziening	1,0-	1,1-
	<hr/>	<hr/>
Onderhanden werk	2,9	6,9
Voorraden verbruiksgoederen	0,2	0,3
	<hr/>	<hr/>
Totaal onderhanden werk en voorraad	3,1	7,2

¹⁾ De mutatie in het saldo van toegerekende kosten en gedeclareerde termijnen is verantwoord onder de mutatie Onderhanden werk, de mutatie in de voorziening is verantwoord onder de overige lasten.

In het kader van de overgang naar Exact heeft een opschoning van het projectenbestand plaatsgevonden, waardoor de omvang van het onderhanden werk fors is afgenomen.

VORDERINGEN

	31-12-02	31-12-01
Debiteuren	18,6	19,1
Vorderingen LNV	0,2	0,2
Vorderingen op studenten	0,7	0,8
Voorschotten	1,7	1,9
Overige vorderingen	4,5	10,7
	<hr/>	<hr/>
Totaal vorderingen	25,7	32,7

De afname van de overige vorderingen betreft voornamelijk de afrekening van de rekening courant 2001 tussen het FB en DLO.

LIQUIDE MIDDELEN

	31-12-02	31-12-01
Rekening courant banken/giro	3,2	0,5-
Deposito's	28,3	19,6
Totaal liquide middelen	31,5	19,1

In 2002 is Wageningen Universiteit begonnen met professionalisering van de treasuryfunctie. Het College van Bestuur heeft in maart het treasurystatuut vastgesteld. Dit statuut bevat regelingen waardoor o.a. hoofdsomrisico's worden uitgesloten. Het treasurybeleid wordt vastgesteld in het rentecomité, waarin de portefeuillehouder Financiën van het College van Bestuur, stafdirecteur Financiën, de treasurer en een controller van een decentrale eenheid zitting hebben. In december 2002 is € 7,5 mln op de geldmarkt uitgezet.

EIGEN VERMOGEN

	Saldo per 31-12-01	Mutatie 2002¹⁾	Bestemming resultaat 2002	Saldo per 31-12-02
Algemene reserve	116,5	2,0	2,0	120,5
Algemene bedrijfsreserve	116,5	2,0	2,0	120,5
Bestemde reserve				
OPWU	1,9	1,9-		0,0
Innovatiefonds	3,9			3,9
Nog uit te voeren projecten	1,2	0,2	0,5	1,9
Totaal bestemde reserve	7,0	1,7-	0,5	5,8
Totaal eigen vermogen	123,5	0,3	2,5	126,3

¹⁾ De mutatie 2002 betreft het eigen vermogen van ISRIC, dat vanaf 2002 is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Wageningen Universiteit

Binnen het eigen vermogen zijn een aantal bestemde reserves gevormd. Deze zijn benodigd voor de financiering van activiteiten waarvoor de baten reeds in voorgaande jaren conform de richtlijnen in het resultaat zijn opgenomen, maar waarvoor de kosten in komende jaren zullen worden gemaakt.

EGALISATIEREKENING INVESTERINGSSUBSIDIES

Onder de Egalisatierekening Investeringsubsidies worden van derden ontvangen subsidies ten behoeve van apparatuurinvesteringen gepassiveerd. De subsidie valt naar rato van afschrijvingen van het betreffende apparaat vrij en wordt in mindering gebracht op de afschrijving.

	Saldo 31-12-2001	Toevoeging 2002	Onttrekking 2002	Saldo 31-12-2002
Investeringsubsidies	1,0	1,1	0,4	1,7

In 2002 zijn subsidies van NWO ontvangen ivm multiphoton excitation apparatuur bij het Microspectroscopie Centrum.

VOORZIENINGEN

	Saldo per 31-12-01	Dotatie 2002	Onttrekking 2002	Saldo per 31-12-02	Waarvan < 1 jaar ¹⁾
Reorganisatiekosten	5,7	7,0	4,7	8,0	5,3
Voorziening onderhoud	4,6	-	2,7	1,9	1,9
Integratiefonds WUR	0,8	-	0,5	0,3	0,3
Studentenvoorzieningen	0,8	0,3	0,7	0,4	0,4
Overige voorzieningen	0,5	0,9	0,4	1,0	0,5
Voorzieningen	12,4	8,2	9,0	11,6	8,4

¹⁾ Het restant heeft een looptijd van 1 tot 5 jaar.

Reorganisaties

Het Ministerie van LNV heeft besloten de rijksbijdrage in de periode 1999-2002 met € 10 mln te verlagen. Ter uitvoering van het in 1999 vastgestelde Instellingsplan zijn op alle departementen en op het Bestuurscentrum reorganisaties uitgevoerd. In 2001 is het reorganisatieplan voor het Facilitair Bedrijf goedgekeurd. Ter dekking van de kosten van de totale reorganisatie is in 2002 € 4,3 mln aan de reorganisatievoorziening gedoteerd en zal in 2003 jaar conform het Instellingsplan nog € 2,4 mln worden gedoteerd. In 2002 heeft het College van Bestuur besloten de A.P. Minderhoudhoeve te sluiten. Ter dekking van de kosten van afvloeiing van het personeel is een voorziening getroffen van € 2,0 mln.

Voorziening onderhoud

Als gevolg van onder meer de cafébrand in Volendam is de gemeente Wageningen begonnen met een inspectie van alle gebouwen van Wageningen Universiteit. Eventuele gebreken die de gemeente constateert dienen op korte termijn verholpen te worden. De voorziening van € 1,8 mln is hiervoor nodig. In 2002 heeft geen dotatie aan de voorziening plaats gevonden.

Integratiekosten Wageningen UR

In het kader van de samenwerking van een aantal kennisinstellingen in Wageningen UR zullen wij in de komende jaren forse kosten voor de vorming van de Kenniseenheden maken. In 2002 zijn geen middelen aan de voorziening toegevoegd.

Studentenvoorzieningen

Ten behoeve van studenten zijn drie voorzieningen aanwezig:

- het afstudeerfonds, voor studenten die vanwege bestuurswerkzaamheden studievertraging oplopen,
- het fonds compensatie 5e studiejaar voor studenten aan enkele studierichtingen waarvoor geen recht bestaat op een 5e jaar studiefinanciering,
- het sociaal noodfonds, voor studenten die in moeilijkheden zijn gekomen

Overige voorzieningen

Een aantal medewerkers beschikt over meer dan 1200 verlofuren. De meeruren mogen worden gespaard tot einde dienstverband. Voor het aantal uren boven de 1200 is een voorziening gevormd.

Daarnaast zijn voorzieningen getroffen ten behoeve van aanpassingen van werkplekken ivm ARBO-normen en ten behoeve van te maken kosten in verband met verlengingen van projecten als gevolg van een asbestsanering in 2000.

KORTLOPENDE SCHULDEN	31-12-02	31-12-01
Vooruit ontvangen bedragen:		
Werkvoorschotten projecten		
i.o.v. derden	17,3	19,4
Collegegelden	3,3	3,3
Diversen	7,8 ¹⁾	5,7
Totaal vooruit ontvangen	28,4	28,4
Nog te betalen:		
Premies sociale verzekeringen		
en loonbelasting	4,0	4,2
Crediteuren	24,3	19,6
Vakantietoelage en		
tegenoetkoming ziektekosten	5,1	4,8
Totaal nog te betalen	33,4	29,1
Totaal kortlopende schulden	61,8	57,5

¹⁾ Onder de diverse schulden zijn nog te maken kosten voor additionele projecten die door het Ministerie van LNV worden gefinancierd opgenomen. Voor 2002 betreft het de volgende posten:

- Plan Dienstverlening (€ 1,2 mln)
- ICT (€ 0,6 mln)
- Compensatie invoering bekostigingssystematiek (€ 0,5 mln)
- IPA (€ 0,2 mln)
- BAMA (€ 1,0 mln)
- Overige projecten (€ 0,1 mln)

De toename van de crediteuren wordt veroorzaakt door schulden aan DLO in verband met voorfinanciering van WUR-net. Deze post zal in 2003 worden omgezet in een langlopende lening.

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

Wageningen Universiteit heeft in het kader van de overgang van de leerstoelgroep Gezondheidsleer naar de Universiteit van Utrecht garanties verstrekt ter zake van claims met betrekking tot uitgevoerd onderzoek.

Wageningen Universiteit heeft Biopartner Center Wageningen BV te Wageningen een vrijstelling verleend voor de betaling van de erfpachtcanon ad € 56.722 per jaar voor de periode van 18 oktober 2001 tot 18 oktober 2006.

Binnen Wageningen Universiteit is sprake van een zeer groot aantal niet opgenomen verlofdagen. In 1999 is een afbouwregeling vastgesteld, waardoor medewerkers na 2005 niet meer dan 120 uur kunnen meenemen naar een volgend jaar. Voor medewerkers die meer dan 1200 uur hadden openstaan zijn aanvullende afspraken gemaakt, waarvoor een voorziening is getroffen. Betrouwbare informatie over het totaal van de niet opgenomen verlofdagen is niet voorhanden.

Wageningen Universiteit heeft geen voorzieningen voor lopende wachtgeldverplichtingen opgenomen. De wachtgeldverplichtingen van 3e geldstroompersoneel bedragen gekapitaliseerd € 0,75 mln. De wachtgeldverplichtingen m.b.t. 1e geldstroompersoneel worden gedekt uit de rijksbijdragen van de jaren waarin de uitgaven worden gedaan.

VERBONDEN PARTIJEN

Wageningen Universiteit heeft in 2002 beslissende zeggenschap verkregen over Stichting ISRIC te Wageningen. De jaarrekening van de stichting is geconsolideerd in deze jaarrekening. Het resultaat van ISRIC bedraagt € 7.417. Het eigen vermogen is € 0,114 mln. De omzet bedraagt € 1,2 mln.

Wageningen Universiteit heeft in 2002 Wageningen Universiteit Holding BV opgericht. Deze holding is geconsolideerd in de jaarrekening. Het resultaat en de omzet van deze BV zijn € 0. Het eigen vermogen is € 0,018 mln.

Wageningen Universiteit heeft in oktober 2001 een belang genomen van 68% (€ 0,5 mln) in Biopartner Center Wageningen B.V. te Wageningen. Deze BV heeft tot doel om een bedrijfsgebouw te bouwen ten behoeve van startende ondernemers in de life sciences. Op de aandelen is € 0,2 mln in contanten gestort en is € 0,3 mln ingebracht in natura. De storting in contanten is opgenomen onder de financiële vaste activa. Het eigen vermogen van de BV is € 0,7 mln.

Wageningen Universiteit Holding BV heeft een participatie van 11% in Green Dino BV. Het eigen vermogen van Green Dino bedraagt € 0,18 mln.

Wageningen Universiteit neemt op grond van haar taakstelling deel aan een aantal stichtingen. De Universiteit levert bij deze stichtingen een of meer bestuursleden of is op andere wijze betrokken bij de stichting. Consolidatie van de stichtingen die voldoen aan de criteria m.b.t. aanmerkelijk belang zou geen materiële invloed op het resultaat van Wageningen Universiteit hebben gehad.

9.7 Toelichting op de exploitatierekening

BATEN**RIJKSBIJDAGEN**

	Baten 2002	Baten 2001
Rijksbijdrage LNV	123,3	120,1
Overige vergoedingen	4,7	1,8
Rijksbijdragen	128,0	121,9

De rijksbijdrage bedroeg € 125,8 mln. Hiervan is € 2,5 mln verantwoord onder de overige bijdragen, omdat deze posten betrekking hebben op projecten die deels in komende jaren worden uitgevoerd.

De overige bijdragen bestaan uit middelen voor additionele projecten van LNV en worden geregistreerd op basis van het baten/lasten-stelsel. Dat wil zeggen dat slechts de baten worden toegerekend voor zover ze betrekking hebben op het lopende boekjaar.

	Restant vorige jaren	Ontvangen subsidie 2002	Nog te besteden	Baten in 2002
Plan Dienstverlening	0,2	1,1	1,2	0,1
ICT	0,8	0,2	0,6	0,4
Propedeuse Leeuwarden	0,2			0,2
KNAW		0,4		0,4
SURF		0,2		0,2
Van Rijn-middelen		0,7		0,7
Arbeidsvoorwaarden jonge onderzoekers		0,5		0,5
Aanpassing bekostiging	1,4		0,5	0,9
Uitvoeringskosten USZO		0,2		0,2
IPA 2004/2005		0,2	0,2	0,0
ISRIC		1,1		1,1
BAMA	0,5	0,5	1,0	0,0
Overige projecten		0,1	0,1	0,0
Totaal	3,1	5,2	3,6	4,7

COLLEGE- EN CURSUSGELDEN

	Baten 2002	Baten 2001
College- en examengelden	4,8	4,8
Cursusgelden	1,7	1,4
Totaal college- en cursusgelden	6,5	6,2

BATEN WERK I.O.V. DERDEN

	Baten 2002	Baten 2001
Opbrengst werk i.o.v. derden	50,8	45,5
Mutatie onderhanden werk	4,1-	0,2-
Totaal baten werk i.o.v. derden	46,7	45,3

OVERIGE BATEN

	Baten 2002	Baten 2001
Verkopen en gebruik faciliteiten	15,9	14,0
Verhuurinkomsten	0,8	0,5
Sportkaarten	0,2	0,1
Overige verkoopopbrengsten	1,5	1,3
Overige baten	2,5	1,4
Totaal overige baten	20,9	17,3

PERSONELE LASTEN

	Lasten 2002	Lasten 2001
Directe personele lasten:		
Salarissen	93,9	86,8
Sociale lasten	17,6	16,8
Directe personele lasten	111,5	103,6
Overige personele lasten:		
Uitzendkrachten en ingehuurd personeel	5,7	4,3
Wachtgelden	3,0	2,4
Reorganisatiekosten	5,4	3,6
Wervingskosten	0,5	0,8
Studiekosten	0,9	0,8
Overige personeelslasten	2,7	1,8
Totaal overige personele lasten	18,2	13,7
Totale personele lasten	129,7	117,3

De directe personele lasten zijn in 2002 gestegen van € 103,6 mln naar € 111,5 mln. Deze stijging wordt veroorzaakt door een stijging van de gemiddelde salarislast met 4,3% en een stijging van de gemiddelde bezetting met 3,2%.

Met ingang van 2001 worden de kosten van het gezamenlijke Facilitair Bedrijf en Bestuurscentrum van Wageningen UR gedeeld.

VASTE MATERIËLE LASTEN

	Lasten 2002	Lasten 2001
Huisvestingslasten:		
Afschrijving gebouwen	4,6	4,6
Onderhoud gebouwen	3,6	3,3
Wettelijke lasten	0,7	0,5
Huur en pachten ¹⁾	2,3	1,9
Energie en water	3,0	3,4
Schoonmaak	1,6	1,4
	15,8	15,1
Apparatuur en inventaris:		
Aanschaf apparatuur en inventaris	3,3	2,8
Afschrijving apparatuur en inventaris ²⁾	3,6	4,4
Onderhoud	1,2	1,1
	8,1	8,3
Automatiseringskosten	2,3	2,2
Totaal vaste materiële lasten	26,2	25,6

¹⁾ Inclusief huren voor DLO-gebouwen ad M€ 1,8

²⁾ In 2001 inclusief inhaalafschrijving ivm aanpassing grondslagen ad M€0,8.

De vaste materiële lasten zijn in 2002 gestegen met € 0,6 mln (2 %) tot € 26,2 mln in vergelijking met 2001.

Huisvestingslasten

In 2002 zijn de totale huisvestingslasten gestegen van € 15,1 mln in 2001 naar € 15,8 mln in 2002. Deze stijging wordt veroorzaakt door hogere OZB-heffingen en door de aan DLO betaalde huur voor het gebruik van enkele gebouwen.

Apparatuur en inventaris

De kosten van apparatuur en inventaris zijn gedaald van € 8,3 mln tot € 8,1 mln. Dit komt omdat in 2001 sprake was van een inhaalafschrijving van € 0,8 mln.

OVERIGE LASTEN

	Lasten 2002	Lasten 2001
Bureaunkosten	10,5	9,5
Reis- en verblijfkosten	7,1	6,3
Hulpmiddelen	7,6	8,4
Uitbestede werkzaamheden	12,7	12,6
Subsidies en beurzen	10,7	10,9
Overige kosten	1,1	0,5
Niet terugvorderbare BTW ¹⁾	2,7	2,6
Totaal overige lasten	52,4	50,8

¹⁾ De kosten van het Facilitair Bedrijf worden met ingang van 2001 excl. BTW geboekt.
De niet terugvorderbare BTW wordt verantwoord onder de overige lasten.

Overige lasten

In 2002 bedroegen de overige lasten € 52,4 mln, in vergelijking met 2001 een stijging met € 1,6 mln (3%).

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

	Baten 2002	Baten 2001
Ontvangen rente	0,7	1,2

**BUITENGEWONE
BATEN EN LASTEN**

	Resultaat 2002
Strategisch Nieuwbouwplan	
Baten verkoop vaste activa	3,6
Lasten verkoop vaste activa	-0,1
Afstoten activiteiten	
Baten verkoop vaste activa	6,6
Boekverlies inventaris	-0,1
Reorganisatiekosten	-2,0
Totaal buitengewone baten en lasten	8,0

COLLEGE VAN BESTUUR

Het College van Bestuur van Wageningen Universiteit bestaat uit de volgende leden:

Prof.dr.ir. A.A. Dijkhuizen	Voorzitter (vanaf 1-3-2002)
Ir. K.J. van Ast	Vice-voorzitter
Prof.dr.ir. L. Speelman	Rector Magnificus

De leden van het College vormen tevens het College van Bestuur van DLO.

In 2002 is € 0,3 mln (2001: € 0,3 mln) uitgegeven aan salariskosten en vergoedingen van leden en voormalig leden van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur .

9.8 Accountantsverklaring

Aan het College van Bestuur en de Raad van Toezicht van Wageningen Universiteit
Postbus 9101
6700 HB Wageningen

Opdracht

Wij hebben de jaarrekening 2002 van Wageningen Universiteit te Wageningen gecontroleerd. De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het College van Bestuur van Wageningen Universiteit. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden

Onze controle is verricht overeenkomstig in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten. Volgens deze richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Verder hebben wij in onze controle de aanwijzingen betrokken die zijn gegeven in het controleprotocol OCenW 2002. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van informatie ter onderbouwing van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die het College van Bestuur van Wageningen Universiteit daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen op 31 december 2002 en van het resultaat over 2002 en voldoet aan de bepalingen inzake de jaarrekening, zoals opgenomen in de Richtlijn jaarverslaggeving hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

Voorts verklaren wij dat voldaan is aan de geldende wet- en regelgeving voorzover deze betrekking heeft op de toewijzing en de besteding van de rijksmiddelen.

Arnhem, 3 april 2003

Ernst & Young Accountants

Namens deze,

E.Douma RE RA

J.C.Luiten RA

10. resultaten per eenheid

10.1 Departement Maatschappijwetenschappen

	Realisatie 2002	Budget 2002	Realisatie 2001
Aandeel Rijksbijdrage	14,4	14,0	10,3
Baten werk i.o.v. derden	7,8	4,7	4,8
Overige baten	1,3	0,4	0,7
Totaal baten	23,5	19,1	15,8
Personele lasten	14,8	13,8	11,1
Vaste materiële lasten	2,0	1,4	0,8
Overige materiële lasten	6,6	3,9	3,5
Totaal lasten	23,4	19,1	15,4
Saldo baten en lasten	0,1	0,0	0,4

Onderwijs

In september 2002 is de Bachelor/Masterstructuur volledig ingevuld. Op dit moment investeert het Departement Maatschappijwetenschappen fors in drie Bachelorsopleidingen, welke operationeel moeten zijn per september 2004. Deze bacheloropleidingen dienen voor een betere 'fit' op de uitstroom van gamma-georiënteerde studenten van het VWO. Het aantal eerstejaarsstudenten is ongeveer gelijk gebleven. De studentenwerving in 2002 is met name succesvol geweest richting HBO-studenten.

Onderzoek

Zwaartepunten voor de richting van het onderzoek van het departement zijn Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, Consument en Burger, Transitie- en Innovatieprocessen, Governance en Crisis- en Rampenmanagement. Mede gezien de positie van het Departement Maatschappijwetenschappen binnen Wageningen Universiteit gaat hierbij bijzondere aandacht uit naar vernieuwingen in multidisciplinaire (beta-gamma) benaderingen. Hiervoor wordt samengewerkt met diverse onderzoeksinstituten.

In 2002 is het aantal promoties wederom gestegen (29.2 in 2000, 29.5 in 2001 en 35.8 in 2002). Net als in voorgaande jaren is een relatief groot deel van het onderzoek gefinancierd uit de derde geldstroom. De EU, DGIS en de overheid zijn hierbij de belangrijkste financiers.

Personeel

In 2002 is aandacht besteed aan reorganisatie van de stafafdelingen, het actieplan n.a.v. de uitkomsten van het werkdrukonderzoek en de implementatie van de HAY-methodiek. Deze trajecten zullen in 2003 worden afgerond. Invoering van de Wet Verbetering Poortwachter per april 2002 heeft ertoe geleid dat de verzuimbegeleiding is geïntensiveerd.

Financiën

De omzet van het Departement Maatschappijwetenschappen is in 2002 sterk toegenomen met € 7,5 mln. Naast toegenomen Rijksbijdragen is het werk voor derden sterk toegenomen. Deels gaat dit gepaard met hogere personele lasten. Voorts wordt het hele beeld sterk beïnvloed door decentralisatie van voorheen centrale voorzieningen waaronder gebouwen en huisvesting. Het resultaat blijft achter bij 2001, maar is bevredigend. Voor 2003 worden met de inflatie oplopende niveaus verwacht bij een sluitende begroting. Daarmee kan de gunstige marktontwikkeling (3e geldstroom en studenten) over 2002 ook in het nieuwe boekjaar worden gecontinueerd.

10.2 Departement Plantwetenschappen

	Realisatie 2002	Budget 2002	Realisatie 2001
Aandeel Rijksbijdrage	24,6	22,7	16,9
Baten werk i.o.v. derden	11,4	10,5	11,1
Overige baten	3,0	1,5	2,0
Totaal baten	39,0	34,7	30,0
Personele lasten	25,0	22,9	20,3
Vaste materiële lasten	6,4	5,9	2,9
Overige materiële lasten	7,5	5,9	6,8
Totaal lasten	38,9	34,7	30,0
Saldo baten en lasten	0,1	0,0	0,1

Onderwijs

In 2002 zijn de BSc-opleiding Biologische Productiewetenschappen en de MSc-opleiding Organic Agriculture opgezet en van start gegaan met een belangrijke inbreng vanuit Plantenwetenschappen. Daarnaast is binnen andere opleidingen (Plantenwetenschappen, Biologie) verder invulling gegeven aan de al eerder opgestarte nieuwe programma's middels het invullen van een aantal verdiepende, nieuwe vakken. Het departement Plantenwetenschappen heeft aangegeven graag een bijdrage te leveren aan de opleiding Gezondheidswetenschappen.

Onderzoek

De onderzoekers uit het departement Plantenwetenschappen participeren in één van de onderzoekscholen Experimental Plant Sciences of Production Ecology and Resource Conservation. Dit houdt onder andere in dat een publicatienorm van 2 wetenschappelijke publicaties in internationale, gerefereerde tijdschriften wordt gerealiseerd. In 2002 telde het departement 71 promoties. Een tweetal grote initiatieven werd kennisseenheid-breed opgestart: het Centre for BioSystems Genomics en het Parapluplan Phytophthora. Professor Marcel Dicke (Entomologie) ontving van NWO de VICI-subsidie.

Personeel

In 2002 is een reorganisatieplan voor de stafafdelingen opgesteld. Uitvoering van dit plan vindt in 2003 plaats. In 2002 is tevens gestart met de voorbereiding van de integratie van Unifarm met Proefbedrijf Plant (PRI). Ook hier vindt de implementatie plaats in de eerste helft 2003. Beide organisatieveranderingen zullen geen herplaatsingskandidaten tot gevolg hebben. Daarnaast is op 1 november 2002 de Minderhoudhoeve gesloten. Voor de afvloeiing van het personeel zijn voorzieningen getroffen.

In 2003 is veel aandacht besteed aan de actieve begeleiding van herplaatsingskandidaten uit vorige reorganisaties en nieuwe wachtgelders.

Financiën

Het resultaat over 2002 bedraagt € 0,1. Dit is enigszins hoger dan begroot voor 2002 en gerealiseerd in 2001. De omzet nam met € 9 mln toe ten opzichte van 2001 en met € 4,3 mln ten opzichte van de begroting 2002. Voor 2003 wordt uitgegaan van een sluitende exploitatie. Vooralsnog wordt voor 2003 uitgegaan van een hogere omzet. Echter, de economisch ontwikkelingen nopen wellicht tot aanpassing van de geprognosticeerde omzet, waardoor het resultaat onder druk komt te staan.

10.3 Departement Dierwetenschappen

	Realisatie 2002	Budget 2002	Realisatie 2001
Aandeel Rijksbijdrage	11,9	11,0	8,1
Baten werk i.o.v. derden	2,6	2,8	2,5
Overige baten	1,4	0,5	1,2
Totaal baten	15,9	14,3	11,8
Personele lasten	10,2	9,6	8,3
Vaste materiële lasten	3,0	1,9	0,7
Overige materiële lasten	2,5	2,8	2,6
Totaal lasten	15,7	14,3	11,6
Saldo baten en lasten	0,2	0,0	0,2

Onderwijs

In 2002 is een start gemaakt met de verbreding van het onderwijs. Dit richt zich op meer en explicietere aandacht voor:

- dierlijke functies als gezelschap, natuur en recreatie, naast de functie van voedselproductie
- het hele sectorale netwerk dat bij een functie hoort, naast aandacht voor het primaire bedrijf
- de menswetenschappen rond de technologie-economie, marketing, sociologie, ethiek, cultuurhistorie, zowel aangaande producent, consument als burger
- leerhouding en academische vaardigheden

Dit proces wordt stapsgewijs vormgegeven, waarbij het onderwijs fase-gewijs wordt geïntroduceerd, te beginnen met de MSc-fase per 2003.

Onderzoek

Het onderzoek van het departement leverde 21 proefschriften op in 2002.

Er zijn in 2002 voor ruim 20% meer tweede en derde geldstroomcontracten afgesloten dan in 2001. Het aandeel van de EU in de totale omzet stijgt sterk, terwijl het aandeel van commerciële bedrijven, alsmede het aandeel van het NWO flink zijn gedaald.

In het kader van het EU-FP6 zijn verschillende eerste initiatieven ontplooid, waaronder het trekken van een of meer Marie Curie Research Training Networks.

Personeel

In 2002 is aandacht gegeven aan invoering van de Hay-methodiek. Deze zal in 2003 worden afgerond. In 2002 is door TNO een werkdrukonderzoek uitgevoerd. De aanbevolen maatregelen worden in 2003 uitgevoerd.

Financiën

Het departement heeft 2002 afgesloten met een positief resultaat van € 0,1 mln. Zowel omzet als lasten zijn gestegen door decentralisatie van budgetten. Per saldo had deze decentralisatie geen resultaat-effect. In 2002 genomen resultaten op 3e geldstroomprojecten en een stijging van de overige incidentele baten hebben bijgedragen aan het positieve resultaat.

Bijzondere gebeurtenissen

In het 2002 heeft het College van Bestuur besloten om de verdere ontwikkeling van een samenwerkingsverband in de vorm van een interfaculteit tussen het departement Dierwetenschappen als onderdeel van de Kenniseenheid Dier, en de Faculteit Diergeneeskunde UU te stoppen.

10.4 Departement Omgevingswetenschappen

	Realisatie 2002	Budget 2002	Realisatie 2001
Aandeel Rijksbijdrage	19,3	19,2	14,3
Baten werk i.o.v. derden	6,6	7,4	7,5
Overige baten	2,0	0,7	0,8
Totaal baten	27,9	27,3	22,7
Personele lasten	17,3	18,1	14,5
Vaste materiële lasten	4,0	3,4	1,0
Overige materiële lasten	6,0	5,7	6,9
Totaal lasten	27,3	27,2	22,4
Saldo baten en lasten	0,6	0,1	0,3

Onderwijs

Het jaar 2002 wordt gekenmerkt door de (voorbereidingen voor) aanstaande veranderingen in de organisatie van het departement Omgevingswetenschappen, met name op het gebied van onderwijs en beheer. Het opzetten van de bachelor/masterstructuur voor het onderwijs is vrijwel afgerond, terwijl ook de werkzaamheden in het kader van de vorming van de kenniseenheid Groene Ruimte samen met Alterra gestaag voortgaan.

Het aantal eerstejaars is in het seizoen 2001-2002 met ongeveer 10% gestegen. Op basis van de gegevens over het lopende jaar en de vooraanmeldingen voor het volgende jaar lijkt de positieve tendens zich voort te zetten.

De hoge onderwijslast heeft vooralsnog niet geleid tot kwantitatieve effecten op het onderzoek, althans als wordt uitgegaan van de omvang van het onderzoek voor derden en het aantal promoties in 2002. De baten uit werk voor derden namen 2% toe tot € 8,5 miljoen, terwijl het aantal promoties van bijna 30 naar ruim 40 is gestegen in het academische jaar 2001-2002.

Personeel en organisatie

In organisatorisch opzicht heeft de vorming van de kenniseenheid een belangrijke rol gespeeld. De ontvlechting van de afzonderlijke stafafdelingen uit het departementsbureau en de integratie van deze stafafdelingen en ondersteunende diensten tot nieuwe gezamenlijke afdelingen voor de kenniseenheid is in feite gerealiseerd. De samenwerking tussen het departement en de onderzoekers van Alterra in zogenaamde 'centra' zal in de eerste helft van 2003 verder worden verwoord in strategische plannen.

Ondanks het lage ziekteverzuim bij het departement blijft de directie, mede naar aanleiding van de uitkomsten van enquêtes naar werkdruk, de werkomstandigheden scherp in het oog houden.

Financiën

In financieel opzicht hebben bovenstaande ontwikkelingen geleid tot de volgende situatie. Het exploitatiesaldo steeg van € 0,3 miljoen in 2001 naar € 0,6 miljoen in 2002 (ten opzichte van een begroot saldo van € 0,1 miljoen). De omzet steeg met 23% en bedroeg bijna € 28 miljoen in 2002. De kosten namen met 22% toe tot ruim € 27 miljoen. Dit beeld wordt sterk beïnvloed door decentralisatie van voorheen centrale voorzieningen, waaronder met name huisvestingskosten en salarislasten van hoogleraren (ong. € 4,2 miljoen).

Voor het jaar 2003 streeft het departement naar een sluitende begroting. De directie spreekt echter tegelijkertijd haar bezorgdheid uit over de externe economische ontwikkelingen, met name de bezuinigingen bij de overheid.

10.5 Departement Agrotechnologie en Voeding

	Realisatie 2002	Budget 2002	Realisatie 2001
Aandeel Rijksbijdrage	24,7	22,8	16,9
Baten werk i.o.v. derden	14,2	14,3	15,0
Overige baten	5,6	0,0	1,6
Totaal baten	44,5	37,1	33,5
Personele lasten	27,3	21,1	21,9
Vaste materiële lasten	7,4	5,2	3,3
Overige materiële lasten	9,7	10,8	7,8
Totaal lasten	44,4	37,1	33,0
Saldo baten en lasten	0,1	0,0	0,5

Onderwijs

Wat betreft het aantal studenten die instromen in de opleidingen waar ATV-leerstoelgroepen primair aan toeleveren, valt op dat de dalende instroom van VWO-afgestudeerden in 2002-2003 meer dan gecompenseerd wordt door de aantrekkende instroom van HBO-afgestudeerden en buitenlandse MSc-instromers. Uit de voorinschrijvingen (VWO-afgestudeerden) voor het studiejaar 2003-2004 valt op, dat m.n. voor Agrotechnologie, maar ook voor Moleculaire wetenschappen de dalende tendens zelfs tot staan is gebracht. De aantallen afstudeerders bij ATV-leerstoelgroepen vertoonde een lichte, maar gestage stijging: van 342 (1999/2000), 346 (2000/2001) naar 355 (2001/2002).

Onderzoek

Een zelfde beeld als bij de afstudeerders zien we terug in de aantallen promoties: van 52 (1999/2000), 65 (2000/2001) naar 70 (2001/2002). Ook is er sprake van een stijging van het aantal publicaties ATV bleek in 2002 een aandeel van 30% te hebben in het aantal artikelen in gerefereerde journals. De kwaliteit van onderzoek wordt voorts weerspiegeld in de uitkomsten van de visitatiecommissie 'Chemie en chemische technologie', waarbij 12 van de in totaal 20 ATV-leerstoelgroepen zijn beoordeeld. De oordelen varieerden van voldoende tot excellent, waarbij de meeste groepen de kwalificatie goed/zeer goed kregen. Er is sprake van een stijgend aantal AIO's, m.n. bij het onderzoeksinstituut VLAG

Personeel

Op het gebied van bedrijfsvoering en HRM zijn er in 2002 veel veranderingen geweest die voornamelijk een gevolg zijn van de decentralisatie vanuit het Bestuurscentrum en vorming van de kennisseenheden. De reorganisatie van de ondersteunende afdelingen, in de praktijk het departementsbureau, is in 2002 gestart en wordt in 2003 afgerond.

De KE-vorming is in 2002 echt gestart. Er zijn veel nieuwe initiatieven genomen en projecten gestart, binnen de ondersteuning en het primair proces; in 2003 zijn en worden vele initiatieven verder uitgewerkt en wordt de KE-vorming meer zichtbaar voor het gehele personeel.

Financiën

De bedrijfseconomische ontwikkeling van het departement werd vooral bepaald door de decentralisatie van een aantal budgetten. Deze budgetten konden met behoud van een positief resultaat worden opgenomen. De eigen baten van het departement zijn met 20% toegenomen met als gevolg van gerichte acties.

Het departement heeft voor € 1,9 mln geïnvesteerd, met name bij de cluster Levensmiddelen Bioprocet-technologie (€ 0,6 mln) en in een Convocale Microscop, die mede door NWO is gesubsidieerd (€ 0,5 mln).

10.6 Facilitair Bedrijf¹⁾

	Realisatie 2002	Budget 2002	Realisatie 2001
Aandeel Rijksbijdrage	34,1	34,1	29,5
Baten werk i.o.v. derden			
Overige baten	11,7	9,7	12,2
Totaal baten	45,8	43,8	41,7
Personele lasten	15,2	14,9	15,3
Vaste materiële lasten	20,8	20,2	19,9
Overige materiële lasten	9,8	8,7	12,7
Totaal lasten	45,8	43,8	47,9
Saldo baten en lasten	0,0	0,0	6,2-

Het Facilitair Bedrijf van Wageningen UR levert bijdragen aan de ondersteuning van het primaire proces van onderwijs en onderzoek en bijdragen aan een aantrekkelijke werkomgeving. De Raad van Bestuur is opdrachtgever en de kennisseenheden alsmede het BC, RIKILT, IAC en CIDC zijn klanten. Voorzover aansluitend op de primaire taken van het Facilitair Bedrijf worden de prospects in beeld gebracht van dienstverlening aan andere bedrijven in de omgeving van Wageningen.

De kerntaken van het Facilitair Bedrijf zijn de Informatie-, communicatie en kennisinfrastructuur (ICT en Bibliotheek Wageningen UR), Facilities (Vastgoedmanagement en Bouw) en Services(technische service, inkoop en contractmanagement).

In de met de College van Bestuur overeengekomen financieringsafspraken zijn de belangrijkste doelen

- de afbouw van de tijdelijke organisatie zonder merkbaar effect voor kwaliteit en dienstverlening
- het verzilveren van de efficiency van gezamenlijke inkoop binnen Wageningen UR van € 5,5 mln.
- het behalen van € 1 mln aan inkomsten c.q. kosten reducties.

Personeel en bedrijfsvoering

Per 1 maart 2002 is de reorganisatie van het FB afgerond middels de formele (niet) plaatsing van de medewerkers. Het MT FB staat gezamenlijk voor de uitdaging om het Facilitair Bedrijf te ontwikkelen naar een ondernemende, klantgerichte en vraaggestuurde organisatie. Een zakelijke aanpak is een actueel thema. In 2002 is door alle disciplines veel geïnvesteerd in de relatie met de Kenniseenheden. Hoewel het FB nog steeds de historische erfenis van een negatief imago meesleept, zijn er toch op onderdelen belangrijke vorderingen gemaakt met de profilering van producten en diensten. Het stroomlijnen en uniformeren van verschillende processen op de gebieden van o.a. FBEZ, HRM, Inkoop, Contract en servicemanagement en Facility Management is volop in ontwikkeling en er is voortgang geboekt op de punten van budgetbeheer, kostenreductie en klantrelatie. Ten aanzien van de privatiseringstrajecten van de Restauratieve Voorziening (RV) en de Huishoudelijke Dienst (HD) is door de College van Bestuur besloten de HD via ondermanagement uit te besteden en de RV in eigen beheer te houden.

Financiën

In de gerealiseerde cijfers over 2002 is sprake van een lastenoverschrijding van ca. € 2,0 mln veroorzaakt door hogere personele lasten van € 0,3 mln, hogere vaste materiële lasten van € 0,6 mln en hogere overige materiële lasten van € 1,1 mln. Deze hogere lasten zijn volledig gecompenseerd door hogere inkomsten uit activiteiten en concern-doorberekeningen.

¹⁾ De cijfers zijn inclusief het DLO-aandeel in het Facilitair Bedrijf. In de jaarrekening is slechts het WU-aandeel opgenomen.

Tabel 1
Personeelsbezetting naar hoofdkostenplaatsen

GEMIDDELDE BEZETTING

	Faculteit	Algemene dienst	Totaal
1e geldstroom			
Wetenschappelijk personeel:			
Hoogleraar B	24,1		24,1
Hoogleraar A	49,4		49,4
Universitair hoofddocent/ Wetensch.hoofdmedewerker	131,1		131,1
Universitair docent	385,8		385,8
Assistent in opleiding	115,2		115,2
Totaal WP	705,6	0,0	705,6
Ondersteunend beheerspersoneel:			
Schaal 13 en hoger	17,1	26,5	43,6
Schaal 9 t/m 12	226,2	151,1	377,3
Lager dan schaal 9	403,9	252,9	656,8
Totaal OBP	647,2	430,5	1077,7
Overige financieringscodes ¹⁾		77,5	77,5
Totaal fte 1e geldstroom	1352,8	508,0	1860,8
3e geldstroom			
Hoogleraar / UHD / UD	151,4		151,4
AIO	260,8		260,8
OBP	51,9	4,9	56,8
Totaal fte 3e geldstroom	464,1	4,9	469,0
Totaal personeel	1816,9	512,9	2329,8

¹⁾ Betreft onder andere personeel ten laste van het wachtgeldvoorkomend project en personeel met een sociale indicatie.

Tabel 2
Baten werk in opdracht van derden

OPBRENGST NAAR OPDRACHTGEVER		
	2002	2001
Nuffic (MHO/Sail)	1,0	1,6
Buitenlandse Zaken	3,1	2,2
Wereldorganisatie	1,2	0,8
EU	12,4	8,8
Rijksoverheid	3,3	7,2
Overige overheidinstellingen	13,2	10,5
Buitenlandse overheden	1,0	0,9
Commerciële bedrijven	4,5	4,2
Collectebusfondsen	2,1	0,7
Overige particulieren	3,3	6,0
	<hr/>	<hr/>
Totaal	45,1	43,1
Niet gespecificeerd	5,7	2,4
Mutatie onderhanden werk	4,1-	0,2-
	<hr/>	<hr/>
Totaal baten werk i.o.v. derden	46,7	45,3

Tabel 1

Overzicht bachelor- en masteropleidingen 2002/ 2003

Onderwijsinstituut Levenswetenschappen	<p>BSc-opleidingen Biologie (BBI) Biologische productiewetenschappen (BBP) Dierwetenschappen (BDW) Plantenwetenschappen (BPW)</p> <p>MSc-opleidingen Animal science and aquaculture (MAS) Biology (MBI) Organic agriculture (MOA) Plant biotechnology (MPB) Plant sciences (MPS)</p>
Onderwijsinstituut Maatschappijwetenschappen	<p>BSc-opleidingen Bedrijfs- en consumentenwetenschappen (BBC) Internationale ontwikkelingsstudies (BIN)</p> <p>MSc-opleidingen Management of agro-ecological knowledge and social change (MAK) Management, economics and consumerstudies (MME)</p>
Onderwijsinstituut Omgevingswetenschappen	<p>BSc-opleidingen Bodem, water en atmosfeer (BBW) Bos- en natuurbeheer (BBN) Internationaal land- en waterbeheer (BIL) Landschap, planning en ontwerp (BLP) Milieukunde (BMK)</p> <p>MSc-opleidingen Earth system science (MEA) Environmental sciences (MES) Forest and nature conservation (MFN) Geo-information science (MGI) Hydrology and water quality (MHW) International land and watermanagement (MIL) Leisure, tourism end environment (MLE) Landscape, planning and design (MLP) Meteorology and air quality (MMA) Soil science (MSS) Urban environmental Management (MUE)</p>
Onderwijsinstituut Technologie & voeding	<p>BSc-opleidingen Agrotechnologie (BAT) Biotechnologie (BBT) Levensmiddelentechnologie (BLT) Moleculaire wetenschappen (BMW) Voeding en gezondheid (BVG)</p> <p>MSc-opleidingen Agricultural and bioresource engineering (MAB) Bio-informatics (MBF) Biotechnology (MBT) Food technology (MFT) Molecular sciences (MMS) Nutrition and health (MNH)</p>

Tabel 2

Aantal ingeschrevenen Wageningen Universiteit naar soort inschrijving: totaal aantal, aantal eerstejaars, aantal mannen en vrouwen, per 1 december 2002

Soort inschrijving	Totaal			Eerstejaars		
	M	V	T	M	V	T
Studenten-WO	2060	1986	4046	513	520	1033
Extranei	4	1	5	-	-	-
Bijvakkers	15	16	31	10	10	20
Erasmus	46	65	111	45	63	108
MSc-ers	162	170	332	5	6	11
Tempus	2	2	4	2	2	4
Exchange prog.	0	9	9	0	8	8
PhD	87	39	126	23	9	32
Other prog.	10	8	18	10	7	17
AIO	1	5	6	0	2	2
MBA	11	4	15	11	4	15
Totaal ingeschrevenen	2398	2305	4703	619	631	1250

Tabel 3

Aantal ingeschreven studenten Wageningen Universiteit naar studiefase: totaal aantal, aantal eerstejaars, aantal mannen en vrouwen, per 1 december 2002

Studiefase	Totaal			Eerstejaars		
	M	V	T	M	V	T
Propaedeuse	151	87	238	-	-	-
Doctoraal	1081	991	2072	-	-	-
Bachelor	465	570	1035	222	257	479
MSc (new)	306	286	592	291	263	554
MSc (old)	162	170	329	5	6	11
Overige	57	52	112	-	-	-
Totaal	2222	2156	4378	518	526	1044

Tabel 4

Aantal studenten bacheloropleidingen Wageningen Universiteit naar opleiding: totaal aantal, aantal eerstejaars, aantal mannen en vrouwen, per 1 december 2002.

Opleiding	Totaal			Eerstejaars		
	M	V	T	M	V	T
Biologie BBI	60	64	124	38	34	72
Biologische productiewetenschappen BBP	2	6	8	1	6	7
Plantenwetenschappen BPW	15	3	18	12	1	13
Dierwetenschappen BDW	18	25	43	17	22	39
Totaal Levenswetenschappen	95	98	193	68	63	131
Bedrijfs- en consumentenwetenschappen BBC	45	54	99	21	25	46
Internationale ontwikkelingsstudies BIN	21	65	86	9	23	32
Totaal Maatschappijwetenschappen	66	119	185	30	48	78
Bos – en Natuurbeheer BBN	73	58	131	27	18	45
Bodem, water, atmosfeer BBW	37	44	81	16	10	26
International land- en waterbeheer BIL	10	13	23	5	6	11
Landschap, planning en ontwerp BLP	58	47	105	18	18	36
Milieukunde BMK	22	22	44	9	9	18
Totaal Omgevingswetenschappen	200	184	384	75	61	136
Agrotechnologie BAT	12	0	12	7	0	7
Biotechnologie BBT	44	21	65	20	13	33
Levensmiddelentechnologie BLT	14	18	32	9	17	26
Moleculaire wetenschappen BMW	27	19	46	10	7	17
Voeding en gezondheid BVG	7	111	118	3	48	51
Totaal Technologie en Voeding	104	169	273	49	85	133
Totaal instelling	465	570	1035	222	257	479

Tabel 5

Aantal studenten masteropleidingen Wageningen Universiteit naar opleiding: totaal aantal, aantal eerstejaars, aantal mannen en vrouwen, per 1 december 2002

Opleiding	Totaal			Eerstejaars		
	M	V	T	M	V	T
Animal sciences and aquaculture MAS	16	36	52	16	35	51
Biology MBI	0	1	1	0	1	1
Organic agriculture MOA	4	6	10	4	5	9
Plant biotechnology MPB	1	2	3	1	2	3
Plant sciences MPS	23	12	35	22	11	33
Totaal Levenswetenschappen	44	57	101	43	54	97
Management of agro-ecological knowledge and social change MAK	19	12	31	19	11	30
Management, economics and consumerstudies MME	47	50	97	45	48	93
Totaal Maatschappijwetenschappen	66	62	128	64	59	123
Earth system science MEA	2	0	2	2	0	2
Environmental sciences MES	34	30	64	33	24	57
Forest and nature conservation MFN	21	8	29	21	7	28
Geo-information science MGI	15	8	23	14	6	20
Hydrology and water Quality MHW	10	3	13	10	3	13
International land and watermanagement MIL	14	4	18	13	4	17
Leisure, tourism and environment MLE	11	19	30	11	17	28
Landscape, planning and design MLP	20	7	27	17	7	24
Meteorology and air quality MMA	1	0	1	1	0	1
Soil science MSS	2	2	4	2	2	4
Urban environmental management MUE	13	21	34	13	21	34
Totaal Omgevingswetenschappen	143	102	245	137	91	228
Agriculture and bioresource engineeringMAB	5	1	6	5	0	5
Bio-informatics MBF	5	7	12	5	7	12
Biotechnology MBT	17	13	30	15	13	28
Food technology MFT	20	28	48	17	25	42
Molecular sciences MMS	2	3	5	2	3	5
Nutrition and health MNH	4	13	17	3	11	14
Totaal Technologie en Voeding	53	65	118	47	59	106
Totaal instelling	306	286	592	291	263	554

Tabel 6

Aantal studenten ongedeelde opleidingen Wageningen Universiteit naar opleiding: aantal studenten propedeuse, aantal studenten doctoraal, aantal mannen en vrouwen, per 1 december 2002

Opleiding	Propaedeuse			Doctoraal		
	M	V	T	M	V	T
Bedrijfs- en consumentenwetenschappen BC	3	2	5	2	0	2
Biologie BI	19	12	31	27	32	59
Biologie BIO	5	3	8	92	76	168
Bos- en natuurbeheer BN	2	0	2	0	1	1
Biotechnologie BT	7	0	7	11	3	14
Bodem, water en atmosfeer BW	5	2	7	3	0	3
Dierwetenschappen DW	9	13	22	29	38	67
Internationale ontwikkelingsstudies IO	1	1	2	1	0	1
Bosbouw L10	3	0	3	92	65	157
Agrosysteemkunde L20	-	-	-	10	4	14
Landinrichtingswetenschappen L30	14	6	20	111	65	176
Bodem, water en atmosfeer L50	4	0	4	89	64	153
Landbouwtechnische Wet. L60	-	-	-	53	2	55
Landinrichting LI	6	3	9	13	7	20
Levensmiddelentechnologie LT	8	11	19	5	20	25
Economie van landbouw en Milieu M10	10	3	13	66	44	110
Rurale ontwikkelingsstudies M21	-	-	-	1	1	2
Huishoud- en consumentenwetenschappen M30	1	0	1	4	45	49
Milieukunde MK	1	0	1	-	-	-
Moleculaire wetenschappen MW	4	6	10	6	4	10
Tropisch landgebruik O10	7	0	7	57	58	115
Rurale ontwikkelingsstudies O20	1	4	5	19	46	65
Plant- en gewaswetenschappen PG	9	1	10	16	6	22
Plantenveredeling en gewasbescherming. T15	5	0	5	23	12	35
Plantenteeltwetenschappen T16	3	1	4	33	18	51
Zoötechniek T20	6	7	13	86	104	190
Levensmiddelentechnologie T30	3	1	4	54	73	127
Voeding van de mens T31	2	4	6	4	99	103
Milieuhygiëne T32	5	3	8	52	46	98
Moleculaire wetenschappen T33	5	0	5	38	17	55
Bioprocestechnologie T34	3	1	4	78	39	117
Technologie en milieumanagement TM	-	-	-	6	0	6
Voeding en gezondheid VG	0	3	3	0	2	2
Totaal instelling	151	87	238	1081	991	2072

Tabel 7

Aantal studenten S-opleidingen (MSc-opleidingen van voor september 2002) Wageningen Universiteit, naar opleiding: totaal aantal, aantal eerstejaars, aantal mannen en vrouwen, per 1 december 2002

Opleiding	Totaal			Eerstejaars		
	M	V	T	M	V	T
Crop Science S12	11	5	16	-	-	-
Ecological Agriculture S16	3	2	5	-	-	-
Animal Science S19	5	4	9	-	-	-
Aquaculture S20	16	4	20	-	-	-
Totaal Levenswetenschappen	35	15	50	-	-	-
Management of Agr. Knowl.Sys. S11	7	11	18	-	-	-
Agricultural econ. & markt S21	20	27	47	-	-	-
Totaal Maatschappijwetenschappen	27	38	65	-	-	-
Soil and Water S10	15	7	22	-	-	-
Tropical Forestry S13	12	3	15	-	-	-
Geogr. Inf. Sys. Rural Appl S17	11	9	20	-	-	-
Environmental Sciences S22	23	39	62	-	-	-
Urban Environmental Management S23	6	11	17	-	-	-
Leisure and Environments S24	5	23	28	-	-	-
Totaal Omgevingswetenschappen	72	92	164	-	-	-
Biotechnology S15	19	14	33	-	-	-
European Food Network in Food S26	9	11	20	5	6	11
Totaal Technologie en Voeding	28	25	53	5	6	11
Totaal instelling	162	170	332	5	6	11

Tabel 8

**Propedeuse rendementen van het cohort 1999/00, per opleiding
(N in absolute aantallen, na x jaar in procenten)**

Generatie 1999	N	na 1 jaar	na 2 jaar	na 3 jaar
BIO	82	38	65	74
L10	67	31	58	66
L20	2	50	100	100
L30	56	39	63	82
L50	46	33	61	70
L60	15	33	53	80
M10	33	45	61	73
M30	30	43	63	67
O10	47	32	47	64
O20	24	29	50	71
T15	15	20	40	47
T16	21	62	76	81
T20	85	40	56	69
T30	34	41	62	76
T31	64	47	72	75
T32	36	28	47	56
T33	29	31	59	62
T34	31	39	65	74
Totaal	717	38	60	71

Tabel 9

**Propedeuse rendementen van de cohorten 2000/2001 en 2001/2002 per opleiding
(N in absolute aantallen, na x jaar in procenten)**

	Generatie 2000 N	na 1 jaar	na 2 jaar	Generatie 2001 N	na 1 jaar
BC	42	33	45	30	50
BI	67	52	78	76	54
BN	61	34	64	39	38
BT	30	47	67	29	24
BW	32	59	66	39	49
DW	64	59	70	53	49
IO	40	45	65	41	34
LI	57	58	74	55	47
LT	25	44	56	31	52
MK	7	14	43	16	44
MW	28	36	54	28	50
PG	27	63	70	15	60
TM	15	53	73	7	29
VG	35	69	83	44	64
Totaal	530	50	67	503	47

Tabel 10

**Doctoraal rendementen van de cohorten 1995/96, en 1996/97 per opleiding
(N in absolute aantallen, na x jaar in procenten)**

	Generatie 1995					Generatie 1996			
	N na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	na 7 jaar		N na 4 jaar	na 5 jaar	na 6 jaar	
B10	83	6	36	59	71	107	6	31	50
L10	35	3	3	17	57	39	0	0	18
L20	8	13	25	38	38	11	27	45	82
L30	49	10	20	41	53	71	6	10	31
L50	63	16	19	49	67	60	3	10	27
L60	24	0	4	21	54	18	0	0	33
M10	42	14	31	50	64	43	19	30	35
M30	32	9	34	53	59	41	22	46	59
O10	62	3	6	31	47	42	0	7	29
O20	37	0	24	35	57	35	3	17	37
T15	27	11	56	63	67	31	16	52	58
T16	21	5	14	43	62	17	0	6	29
T20	75	13	29	48	60	92	4	18	45
T30	67	10	16	52	73	55	9	25	55
T31	43	16	56	74	77	54	19	70	76
T32	75	31	32	63	73	60	13	20	38
T33	25	4	28	36	40	32	3	31	56
T34	62	2	2	40	61	75	1	4	23
Totaal	830	10	24	44	63	883	8	23	42

Tabel 11

**Rendementen van de MSc-opleidingen van het cohort 2000/01
(N in absolute aantallen, na x jaar in procenten)**

	N	na 1.5 jaar	na 2 jaar
S10	20	65	75
S11	16	63	100
S12	25	80	88
S13	5	60	60
S15	17	88	100
S16	9	100	100
S17	17	65	71
S19	6	50	50
S20	15	20	20
S21	29	55	83
S22	26	88	96
S23	19	0	0
S24	15	47	60
S26	12	100	100
Totaal	231	63	74

bijlage onderzoek

Tabel 1
Rendementscijfers AIO's en OIO's, peildatum 31-12-2002

Jaar	Instroom		totaal	< 4 jaar		4 - < 5 jaar		5 - < 6 jaar		6 - < 7 jaar		> 7 jaar		rendement		gestaakt		rendement
	V	M		V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	N	%	V	M	< 5j
1986	2	4	6	0	0	0	3	0	1	0	0	1	0	5	83	0	0	50
1987	13	47	60	0	2	1	7	4	16	1	6	3	9	49	82	2	2	17
1988	34	76	110	1	3	14	27	6	22	5	7	3	8	96	87	2	1	41
1989	14	50	64	0	0	2	15	4	15	2	5	2	5	50	78	1	1	27
1990	31	46	77	0	0	9	14	8	12	5	9	3	5	65	84	0	1	30
1991	31	63	94	0	2	4	16	12	17	6	2	7	14	80	85	0	2	23
1992	38	73	111	1	1	9	21	7	13	6	20	3	6	87	78	3	1	29
1993	38	51	89	0	1	4	10	12	17	3	8	4	4	63	71	7	4	17
1994	33	44	77	1	0	4	10	7	9	8	3	11	6	59	77	1	2	19
1995	36	70	106	0	1	10	22	7	12	11	13	1	3	80	75	2	8	31
1996	39	67	106	0	0	3	11	18	29	4	7	0	0	72	68	3	1	13
1997	49	58	107	0	0	15	26	14	10	0	0	0	0	65	61	0	0	38
1998	49	46	95	1	1	11	11	0	0	0	0	0	0	24	25	0	0	25
1999	44	58	102	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	2
2000	54	68	122	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001	53	65	118	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	558	886	1444	5	12	86	193	99	173	51	80	38	60			21	23	

